

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XIX. ÉVFOLYAM, 4. SZÁM

ÁRA: 4 FORINT

1988 FEBRUÁR 25.

Add tovább!

Március 10-én IP

Az I. előadásban éppen csak szűkösen elférő legalább négyezer küldött moraja elcsendesedik, mikor a levelező elnök megnyitja az ifjúsági parlamentet. Természetesen a létszám ma még csak vágyálom, de reméljük, hogy március 10-én 14 óra 30 perckor már nem lesz az!

Hogy mire alapozzuk reményeinket? A politizálás, saját sorsának alakítása iránti vágy egyre erősebb mindekben. Mi úgy érezzük, hogy erre nyújt egy újabb lehetőséget az IP.

De mik is azok a tények, amelyek miatt szerintünk tényleg egy olyan fórumról van szó, amelyet érdemes komolyan venni? Elsősorban a megrendezés módja. Küldöttgyűlés, de nem az eddig megszokott értelemben. Minden csoport minimum két embert delegál. Ez legalább kétszáz ember. A tevékenységcentrumok minimum száz-húsz embert. Ez összesen minimum 320 küldött. De mit jelent a minimum? Azt, hogy ha egy csoport úgy érzi, hogy két ember nem tudna megfelelően képviselni az érdekeit és azt szeretné, hogy teszem azt öt fő képviselje, akkor ezt bátran megteheti. Ennek az a módja, hogy március 7-ig, a végső határidőig, nem két nevet ad le a HT irodában, (156. szoba), hanem ötöt. Természetesen ugyanez áll a tevékenységcentrumok esetében is. Náluk a százhusz küldöttet szerveztségük, létszám-arányaik és a közéletben betöltött szerepük alapján igyekeztünk elosztani. Valószínű, hogy ez nem sikerült tökéletesen. Nagyon boldogok leszünk, ha nagyrésztük felháborodva kijelenti, hogy az általunk elképzeltnél jóval több küldöttet tud kiállítani, és ezt meg is teszi! A szervezést a csoportok felé a DJB-széken keresztül kíséreljük meg. Minden csoporttá-
 kában a már nagyon várt pénzek mellett egy-egy levél is megújul, amely részletes eligazítást ad a teendőkről. A tevékenységcentrumok ese-

tében személyesen informáljuk a vezetőiket és kérjük támogatásukat. A jelöléseknél csak azt kérjük, hogy min-
 demki kizárólag egy helyről legyen delegálva. (Erdemes
 sietni, mert a konkurencia
 „elhappolja” az aktív embe-
 reket!) Az IP után szeret-
 nénk nyilvánosságra hozni,
 hogy honnan hány embert
 küldtek és ezek közül hány
 jött el!

A gondos szervezésnek csak akkor van értelme, ha a tartalom is megfelelő. Itt is szeretnénk újat nyújtani. Hagyományos napirendi pon-
 tók mellett — amelyeket szin-
 tén érdemes komolyan venni
 — újként szerepel a HT be-
 számolója eddigi munkájá-
 ról, illetve ez alapján a bi-
 zalmi kérdés felvetése.

Az egyebek között minden
 bizonyítást szerepeltetni fog-
 nak olyan lényeges témák, mint
 a szabad tandíjváltás, az
 oktatók hallgatói véleménye-
 zése, a nyelvboktatás. Fontos
 téma lesz az alágazati parla-
 menten képviselendő állás-
 pont kialakítása a szervező-
 dó országos hallgatói önkor-
 mányzati testülettel kapcsola-
 latban. Hogy ki lesz az a
 nyolc ember, aki vélemény-
 nyünket képviseli szintén az
 IP-n kell eldöntönnünk. Min-
 den csoport és tevékenység-
 centrum legkésőbb március
 7-ig adhat le jelöléseket. Az
 így beérkezett neveket nyil-
 vánosságra hozzuk. Termé-
 szetesen egy embert több
 helyről is jelölhetnek, sőt
 vélhetően az ilyeneknek lesz
 igazán esélyük országos kül-
 dötté válni. A parlamenten is
 lehet bárkit jelölni egyetlen
 feltétel, hogy hallgató legyen
 az illető. Véleményünk szer-
 int az előzetes jelölés —
 a nagyobb megismerhetőség
 miatt — előnyösebb.

Az IP-n mindenki résztve-
 het, hozzászólhat, de szava-
 zni csak a küldöttek fognak.
 Ezen a napon egyébként,
 bizony állíthatjuk, még a Te
 nyelvőröd is elmarad! Tehát
 add tovább az információkat
 és légy ügyes a helyfoglalá-
 sban, mert különben állhatsz
 végig!

HT

„Az egyetemi peresztrojka a mi generációnk felelőssége”

Beszélgetés Zalai Ernővel, az új rektorhelyettessel

Jó néhány előkészítő év után a képzéskorszerűsítés igazán komolyra fordult: a tantervi irányelveket a Művelődési Minisztérium is jóváhagyta, ennek alapján tantervi kerettervezet készült, s szeptemberben az új első évfolyam már a reform évfolyama lesz. Természetes, hogy a képzés reformjának „saját” rektorhelyettese legyen. S az is magától értetődő, hogy ez legalább annyira nehéz, mint megítéselő feladatot Zalai Ernőre, a NTI igazgatója, a csúszbizottság eddigi vezetőjére bízta. S úgy véljük, az is természetes, hogy ebből az alkalmából interjút kérünk tőle.

— Rektorhelyettesi megbízást vállalt. Három évvel ezelőtt is felajánlották önnek, akkor azonban nem vállalta. Akkor miért nem, most miért igen?

— Bármilyen megtisztelő volt is számomra három évvel ezelőtt, hogy többen is javasoltak és kapacitáltak a rektorhelyetteséget elvállalására, akkor úgy éreztem, hogy a feladatot nem az én testemre szabták. Mások voltak az egyéni terveim is (két könyv és az akadémiai doktori disszertáci-
 óm megírása, az intézeti mun-
 kák meg-, illetve átszervezése
 stb.), amelyek akkor meghatá-
 rozóak voltak döntésemben.

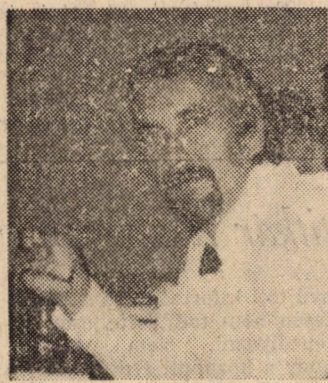
— De ugyanakkor elvállalta a képzéskorszerűsítési munkák irányítását.

— Igen, mert akkor is (és most is) meg voltam győződve az országos és ezen belül az egyetemi „peresztrojka” szükségszerűségről, s arról, hogy ez jelentős részben a mi generációnk felelőssége. Ugyanakkor a képzéskorszerűsítési koncepció Csáki Csabával közösen el-

készített első változatát és az ő rektori kinevezését kellő biztositásnak láttam arra, hogy ebbe felfetett munkám nem lesz teljesen haszontalan, miközben jelentősen hátráltatni fogja egyéb terveim megvalósítását. Végül is, a fenti döntés és az elmúlt három év folyamatai logikusan vezettek el a mostani döntéshez. A koncepció konkretizálódott, elfogadásra került, bevezetése azonban körültekintő szervezés és adaptációs munkát igényel. Ezt nem lehet a rutinmunkákkal együtt kezelni, erre külön oda kell figyelni. Kellett erre egy ember „aki á-t mond, mondjon b-t is”, el kellett vállalom.

— Hogyan viszonyul az előbb említett induló elképzelés a Művelődési Minisztérium által jóváhagyott tantervi irányelvekhez, illetve a legutóbbi (januári) tantervi kerettervezet-
 tervezet-
 Többben úgy vélik, mintha menet közben túl sok visszalépést jelentő kompromisszum épült volna az előzetes elképzelések közé.

— Látni kell, hogy az előzetes elképzelés távolról sem volt minden részletében világosan kidolgozott. A különböző bizottságokban és a háttérben informálisan folyó egyezkedések valójában jelentősen ormálták a kialakulófélben lévő részleteket. A magam részéről úgy érzem, hogy ha

Az új rektorhelyettes

nem is maradéktalanul, s nem is pontosan úgy, ahogy azt, mondjuk, három évvel ezelőtt elképzeltem volna, a jelenlegi tantervi irányelvek, s különösen a januárban elfogadott tantervi keret 90 százalékban megfelel előzetes elképzeléseimnek.

— Akkor mi magyarázza azt, hogy egyesek visszalépésről beszélnek?

— A fenti összehasonlításban csak a magam és néhányunk elképzeléséről beszéltem, ezeket ismerem, ezek fogalmazódtak csak meg nyilvánosan. A többi, ha létezik, nem látott napvilágot. Lehet, hogy néhányan radikálisabb változásokat is el tudtak volna képzelni, s így most csalódottak.

Magam is el tudnék képzelni radikálisabb koncepciókat, de ezek megvalósítási esélyét szinte kizártnak tartom. Meg azután arról sem szabad elfeledkezni, hogy ki-kélt érdektől függően ítéli meg a konkrét intézkedések jóságát, hatékonyságát. Ez természetes is, de hadd jegyezzem meg, hogy egy olyan állandóan és általánosságban reformokat

(Folytatás a 3. oldalon)

Szakmai kitüntetések

A Szervezési és Vezetési Tudományok Társulat elnöke Hevesi Gyula-díjat adományozott Kolacsek Andrásnak, a belkereskedelmi tan-
 szék docensének és Kerekes Sándornak, a technológia tan-
 szék vezetőjének. (A kitüntetéssel 10 ezer forint pénzjutalomban részesültek.)

Kolacsek András a társulat idegenforgalmi szakosztályának elnökségi tagja, rendszeres résztvevője, előadója az évenként megrendezett idegenforgalmi kollokviumoknak. Ezeken az idegenforgalom aktuális kérdéseit (informatika, új üzemeltetési formák, szabályozórendszer stb.) tárgyalják meg. A belker, tanszék oktatója több nagy konferencia megszervezésének is részese volt. Jelenleg az 1988 novemberében

megrendezésre kerülő országos tanácskozás megszervezésén dolgozik, amelyen az új adó- és szabályozórendszernek az idegenforgalmat (általában hátrányosan) érintő következményeit tekintik át. Kerekes Sándor a társaság áruismereti és minőségfejlesztési munkabizottságát vezeti. Szakmai előadások tartásával, publikációk közzétételével, valamint a munkabizottság témakörében rendezett tanácskozások, továbbképzések szervezésével vesz részt a társulat munkájában. Jelenleg egy 1989-ben tartandó nemzetközi konferencia előkészítésén dolgozik.

A Tanácsköztársaság szociális termelési népbiztosáról elnevezett kitüntetéssel több éves szakmai munkájukat ismerték el. Gratulálunk!

Visszahívták az ÉV-titkárt

Pletyka és igazság

Az első évfolyamvezetőség titkára lemondásának híre irányította az elmúlt napokban hetekben a figyelmet az ÉV tevékenysége felé. Mivel a suttogásoknak és titkolózásoknak nincs igazán sok értelme, inkább a nyilvánosság elé lépünk az üggyel.

Az ÉV október 29-i megválasztása után egymás között felosztottuk a területeket, ekkor lett Bíró Attila az ÉV titkára. Attilának, mint titkárnak természetesen (?) nem voltak konkrét kis feladatai, az ÉV összefogását, a „mindenről tudást” vártuk volna el tőle, akár mindenféle adminisztráció nélkül is (lévén, hogy tudjuk róla, hogy ő nem a papírok embere). Az ÉV munkája úgy alakult tehát, hogy a tagok tették a saját dolgukat, koordinációt pedig csak a több-kevesebb rendszerességgel megtartott gyűléseink jelentettek, a közbeeső időkben a kapcsolatot köztünk csak a folyosói összefutások, és a csoportfüzetben, no meg az ÉV-lakban lebonyolított levelezések tartották. Ezekről pedig nem mondhatni, hogy igazán szerves kapcsolattartási formák lennének.

A szervezetelesség ellenére azt hiszem, hogy az évfolyamvezetőség az első félévben egészen elfogadható eredményeket mutatott fel, de úgy érezzük, hogy nagyobb vagy több feladat megoldására is képe-

sek vagyunk. Ehhez pedig arra is szükség van, hogy rendet tegyünk a házunk táján, kialakítsunk valamiféle rendszert a munkánkban.

A felmerült ötleteinket most nem részletezem, a lényeg a végeredmény: Attilát nem tartottuk alkalmasnak az ÉV-titkári megbízásra, még pontosabban: első félévi munkáját oly annyira nem tartottuk elfogadhatónak, hogy nem szavaztunk neki további bizalmat. Amikor ezt felvetettük, Attila elmondta, hogy ő sem érezte elegendőnek a végzett munkáját, és miután indokainkat is elmondtuk, megtörtént a visszahívás, lemondás (a megfogalmazás most nem érdekes), és kialakult a jelenlegi helyzet. További gondokat okozott, hogy legyen-e, és ha igen, ki legyen az utód. Mi hajlottunk volna arra, hogy ne legyen egyszemélyi vezetője az ÉV-nek, ám ez kétségtől nem tökéletes, mi több, felemás megoldás lett volna.

További javaslatok hangzottak el az évfolyamtanács február 18-i ülésén, még az is, hogy jelenleg nem ÉV-tagot hívjunk meg titkárnak, erre konkrét névjavaslat is felmerült. Az elfogadott változat végül is az lett, hogy a következő hét folyamán magunk közül fogjuk kiválasztani az évfolyamvezetőség titkárát.

(Folytatás a Marsi András

Korábban már hírül adtuk, hogy egyetemünk bekapcsolódott abba a munkába, amelyre az MSZMP KB agit-prop. osztálya kérte fel közvetlenül száz tudományos intézmény között, s amely a pol. biz. által kiadott ideológiai tézisek megvitatására és a legfőbb tapasztalatok összegzésére vonatkozott. Ez a tevékenység február 18-án érkezett el abba a stádiumba, amikor az egyetemi „műhelyviták” tapasztalatait a pb is megismerhette és megvitathatta. A téma előadója Valsicsák Imre volt, aki írásban terjesztette elő azt a vitaanyagot, amelyben összefoglalta a felkért tanszékeken több pártcsoportban, alapszervezetekben, a KISZ-bizottságban és a TEK-ben lefolytatott vitákat.

Az ideológiai tézisekről

Az írásos beszámoló a következőket tartalmazta: A vitaanyagban az elhangzott alapvető jelentőségű egyebhangzó megállapítások kerültek, részben pozitív előjellel, részben kritizálva. Egyetértésüket fejezték ki valamennyi fórumon abban, hogy használatlanul aktuális társadalmi viszonyaink változásával összefüggésben az ideológiai kérdések megvitatása. Helyeselték, hogy a Pol. Biz. nem hirdetett ideológiai offenzívát, hanem annak megala-
 pozását tekintette elsődleges feladatának; hogy a dokumentumban nagy súlyt szentel az egyetemes érdekek hangsúlyozására. Üdvözölték az értelmiség társadalmi szerepének és a család szociális szerepének megfelelő kiemelését. Arányvaiban a több kritikai észrevételt, vélemény hangzott el az egyetértésekkel szemben. Elesen bírálták a tézisek megvitatására biztositott — a mun-

ka komolyságát veszélyeztető — rendkívül rövid határidőt, amelyet központilag határoztak meg. Hiányolták a társadalmi-gazdasági viszonyaink mozgásformáinak igényes elemzését. Enélkül ideológiai életünk elemzése lehetetlen. Kifogásolták, hogy a tézisekben nem szerepel a társadalom szerkezetének elemző-értékelő vizsgálata, hogy az „osztályok történelmi megszűntetésének” problematikája elnagyolt, történetietlen. A fórumokon kifejezésre juttatták egy reális társadalomszerkezet kimunkálásának igényét. Ezzel összefüggésben került a kritika „össztűzébe” az a kategóriahasználat, amely szerint: az össznépi hatalom időszakában élünk. A párt osztályérdek-képviselőt nem tartják összegegyeztethetőnek az össznépi érdek felvállalásával. A párt nem képviselheti folyamatosan a nép minden rétegének érdekeit. Kritizálták a tézisek öngazgatás-felfogását. Tisztázatlan, ellentétes a marxj öngazgatás-koncepcióval, nem differenciál a különböző társadalmi sferák (termelési, politikai) között. A tézisek több fontos összefüggésben tisztázatlanul hagyja az átmeneti társadalom jellegét. Ezen belül aláhúzták a fórumokon a modern kapitalizmus- és szocializmusképi hiányt. De a piac, árutermelés és szocializmus reális kapcsolatainak elemzését is nélkülözi a dokumentum. Teljesíthetetlen a téziseknek az a kitétele — állapították meg —, hogy a marxista társadalomtudományok végezzék el a polgári tudományos eredmények kritikai-
 káját. A mi viszonyaink sok tekintetben mások, ezért tudományos elemzéseink eredményei aligha „szegedhetők

szembe” a polgári elméletekkel. Ez komoly veszély forrása is lehet, ha saját viszonyainkkal inadekvát polgári koncepciókat „átemelünk” a marxizmus elméleti rendszerébe.

További kritikák

Tisztázatlannak ítélik, hogy a piac, az árutermelés szélesítése mennyiben taktikai és stratégiai célkitűzés. A vállalkozások értékeléséből kizárhatatlannak tartják, hogy ezek tőkeigényesek, ezért a mérleghátrésszel kevés a szubjektív adottság. Nem értelmezhető — a fórumok véleménye szerint — a tézisekben miszerint „verseny szükséges az elcsajátításban”. Rámutatnak arra, hogy az igazságosság piaci viszonyok között csakis a „piac igazsága” lehet. A „magánmunkán alapuló magántulajdon” problematikusnak ítélik, s a teljesítmények tartalma is mély homályban marad. Olyan alapfogatóriák kibontatlanságára mutatnak rá, mint — többek között — a vegyes gazdaság, a kizsákmányolás, az össznépi állam.

Kiemelték, hogy egyrészt pozitív a nemzeti problémáinak hangsúlyos szerepeltetése, másrészt viszont a tézisek: elhanyagolják azt az alapvető, miszerint a szocializmus lényege szerint internacionalista „vállalkozás”.

Problemátikusnak ítélték a marxizmus-leninizmus ideológiájának összefüggésében a hegemonia kérdését. Sokan ezt kétségbe vonják, formálisnak tartják. Elhangzott, hogy a tézisek — a vállalkozás kivételével — nem veszi számba a marxizmustól eltérő hazai ideológiákat, ezek hatását, súlyát. Tisztázatlannak érzik, hogy kik a „másképp gondolkodók”, s a párt milyen következetes vi-

szonyulást tekint ma érvényesítőnek.

Kifogásolták, hogy a dokumentum nem szerepelteti konkrétan és megfelelő súlyal a politikai intézményrendszer reformjának szükségességét, az a megfogalmazás, mely szerint ma a „döntő láncszem a gazdaság”, egyoldalú és félreértelmezhető a tézisekben. Rámutattak a nyilvánosság súlyos problémáira, korlátaira, s értelmezhetetlennek ítélték azt a megállapítást, hogy a „szocialista demokrácia nem lehet kevesebb, mint a polgári demokrácia”.

Megfogalmazódott annak szükségessége, hogy a mozgalom nemzetközi tapasztalatait szélesebben, nagyobb mértékben kell munkánk során figyelembe venni.

Hiányolták az anyagból annak kimunkálását, miszerint összetett, széles körű bizalmi válság alakult ki társadalmi munkában, s ez rányomja bélyegét az ideológiai szférára is. Hiányolták a politikai vezetés nyílt felelősségvállalását.

Hangsúlyozta ugyanakkor a dokumentum az értelmiség növekvő szerepét, de a társadalmi gyakorlatban ennek érdekében alig történik változás a szellemi tevékenység megbecsülésében. Kiemelték a kultúra, a közép- és felsőfokú oktatás egyre romló helyzetét, ennek belátható, negatív következményét. A vitában rámutattak a család szerepének történelmi változásaira.

Általános véleményként hangzott el, hogy az ideológiai tézisek következtelenek és sok tekintetben történetietlenek, nem dialektikusak, mely pragmatizmust tükröznek, időnként elburjánzó verbalizmus és demagógia tűnik ben-

(Folytatás a 7. oldalon)

Levél a pedagógus-szakszervezet főtítkárához

TISZTELT FŐTÍTKÁR SZAKTÁRS!

Az MKKE szociológiai tanszékének szakszervezeti alapszervezete 1988. február 10-i taggyűlésén úgy döntött, hogy csatlakozni kíván azon akadémiai intézetek szakszervezeti alapszervezeteihez, amelyek önálló érdekképviselői szervezet létrehozását kezdeményezték.

Az utóbbi évtizedekben fokozatosan leértékelődött a tudás, és a szellemi munka társadalmi megbecsülése is mélypontra süllyedt. A pedagógus-szakszervezet — miközben az alsó és középfokú oktatásban dolgozó pedagógusok érdekeit sem képes érvényre juttatni — különösen alkalmatlan a tagságon belül csekély arányban

jelenlévő felsőoktatási dolgozók érdekeinek képviselőre. A tudományos és a felsőfokú oktatási intézményekben folyó munka feltételeinek további romlása megkérdőjelezi a jövőt illetően rontja a jelenlegi válságból való kilábalás esélyeit.

Ezért szakszervezeti alapszervezetünk elhatározta, hogy:

1. Amennyiben a tudományos dolgozók önálló szakszervezetként és nem tagozatként szerveződnek, akkor a tanszéki szakszervezeti csoport csatlakozni kíván hozzá.

2. Álláspontunkról tájékoztatjuk a SZOT és a pedagógus-szakszervezet elnökét, valamint egyes társintézmények és egyetemünk szakszervezeti alapszervezeit.

Ez természetesen azt is jelenti, hogy a Tudományos Dolgozók Szakszervezetének megalakulásakor a Pedagógusok Szakszervezetéből kilépünk.

MKKE szociológiai tanszék szakszervezeti alapszervezete

Az egyetemi szb-títkár véleménye

1. Köszönöm a szerkesztőségnek, hogy lehetővé tette számomra a fenti levél megismerését (bár annak írói az egyetemi szakszervezeti bizottságot láthatóan nem kívánták tájékoztatni) és néhány megjegyzés megtételét.

2. A Pedagógusok Szakszervezetéhez tartozás természetesen önkéntes, a szociológiai tanszéki csoport esetleges kilépését — sajnállattal bár, de — tudomásul kell venni.

3. A levél szakszervezetünkkel alkalmatlannak minősíti a felsőoktatási dolgozók képviselőit. Véleményem a vélemény alátámasztására szolgál a szellemi munka társadalmi megbecsülésének mélypontra süllyedése, valamint a munkafeltételeink további romlására történő hivatkozás. Könnyen bizonyítható azonban, hogy mindezekért nem a Pedagógusok Szakszervezetét terheli az elsődleges felelősség.

4. Szakszervezetünk tevékenységének megítélésénél legalább két szintet külön kell

kezelni: a központi vezetőségét és az egyetemi szervezetét.

A központi vezetőség — korlátozott jogosítványainak lehetőségei között — állami partnerével, a Művelődési Minisztériummal sűrűn megvitott csaták során képviseli és védi a felsőoktatási dolgozók érdekeit. Utalhatok itt az oktatási törvény, az oktatói követelményrendszer, a bér- és létszámgazdálkodási irányelvek tervezeteinek vitáira. T ny ugyanakkor, hogy a nyilvánosság nálunk eddig uralkodó gyakorlata miatt szakszervezetünk vezető testületeinek és tisztviselőinek érdekvédelmi tevékenységéről, annak — sajnos, csak részleges — eredményeiről a tagság informáltsága erősen korlátozott. Az országos tájékoztatás gyengeségét az egyetemi szakszervezeti bizottság által rendszeresen

nyújtott információk természetesen nem tudják teljesen ellensúlyozni. Nem vitatom, hogy a központi érdekvédelem offenzívabb is lehetne, de lényegesen eredményesebb az adott politikai szerkezetben nem lehet.

Ami az egyetemi szakszervezeti tevékenységet illeti; erről a tagság közvetlenebb benyomásokkal rendelkezik. Érdekképviselői és érdekvédelmi munkánk tényeiről a bizalmi-testület ülésén és a mindennapi gyakorlatban lehet tájékozódni. Nem állítom, hogy eredményeinkkel elégedettek vagyunk, de szégyenkezni sincs okunk. Itt csak utalok az üdültezés, a segélyezés, a bér- és létszámgazdálkodás, a jutalmazás, a nyugdíjasokkal való foglalkozás stb. terén elért szakszervezeti eredményekre. E megállapításomat egyrészt a

bizalmi-testület részéről időről időre megnyilvánuló támogatásra alapozom, másrészt viszont kész vagyok a legreálisabban a szakszervezeti tagság — választóim — bármely csoportja előtt kifejezni. Sajnálom, hogy erre a levél írói nem tartottak igényt. Egyébként a szakszervezeti bizottság minden konkrét bírálatot és indítványt szívesen megvitát és amit lehet, felhasznál a jobb munka érdekében.

5. Meggyőződésem, hogy a szakszervezeti mozgalom — csakúgy, mint politikai rendszereink egésze — megújításra szorul. A folyamat kezdetén tartunk, a pozitív eredmény elérésében valamennyien érdekelt vagyunk. Az egyetemi szakszervezeti bizottsága partner kíván lenni a jobbításra irányuló törekvésekben, mindazok számára, akik igénylik ezt és megbíznak benne.

Szigeti Endre szb-títkár

Tudósszakszervezet a Rakpart-klubban

A budapesti Rakpart-klubban nyilvános vitát rendeztek a SZOT érdekvédelmi munkájával elégedetlen tudományos kutatók által javasolt új érdekvédelmi szervezetekről február 19-én. Az összejövetel elején az MTA Történettudományi Intézete, illetve Szociológiai Intézete szakszervezeti csoportjainak megbízottjai mondták el azokat az előzményeket, amelyek arra ösztönözték őket, hogy a Közalkalmazottak Szakszervezetén kívül keressék érdekeik védelmét.

A Közalkalmazottak Szakszervezete ezek szerint nem volt képes arra, hogy tavaly év végén megvédje az akadémiai intézeteket a drasztikus költségcsökkentés fenyegetésétől, illetve ennek következményétől, a létszámszökkenések bejelentésétől. A tudományos dolgozók azzal érvelnek, hogy a léptékekkel, elbocsátásokkal elérhető költségvetési megtakarítások valójában csak igen csekély jelentőségűek, hiszen a tudományos kutatók fizetése már ma is igen alacsony, míg az egész tudományos élet és közvetve az egész magyar gazdaságot és társadalmat a tudományos kutatás megtorpedózása által ért veszteségek ennel a megtakarításnál nagyságrenddel nagyobbak.

Mivel „a jelenlegi szakszervezeti érdekvédelmi szervezetek nem látszanak képesnek arra, hogy szembeszálljanak a kormány ilyen jellegű leépítő politikájával”, a Történettudományi Intézet dolgozói új érdekvédelmi szervezet létrehozására szólított fel, amely felhíváshoz csatlakozott az MTA Szociológiai Intézetének szakszervezeti alapszerve is.

Három elképzelés kristályosodott ki január és február során az illető intézetekben, illetve a Közalkalmazottak Szakszervezetével folytatott vitákban és megbeszélésekben. Az egyik elképzelés szerint (amelyet a hivatalos szakszervezetek képviselői is támogatnak) a Közalkalmazottak Szakszervezetén belül hoznának létre egy tagozatot a tudományos kutatók érdekvédelmére. A Szociológiai és a Történettudományi Intézet dolgozóinak többsége inkább önálló szakszervezetet (amelynek a neve esetleg TUDOSZ lenne) hoznának létre a SZOT-on belül. A Szociológiai Intézet több dolgozója azonban ezt is kevésnek tartja, és a SZOT-on kívüli független szakszervezet megalapítását javasolja.

A Rakpart-klubban tartott vita során a résztvevő tudományos kutatók és egyetemi oktatók többsége a SZOT-on

belüli tudományos dolgozók szakszervezetének (TUDOSZ) létrehozását támogatta, és mind a közalkalmazottakon belüli szakszervezeti tagozat, mind a SZOT-on kívüli önálló szakszervezet elképzelése kisebbbbségbe kerül. A Történettudományi Intézet korábban említett felhívásához már korábban csatlakoztak az MTA Zenetudományi Intézetének és az MTA

Közgazdaságtudományi Intézetének szakszervezeti alapszervei, a helyszínen pedig csatlakozását jelentette be a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem szociológia tanszékének szakszervezeti csoportja is. A résztvevő tudományos kutatók és egyetemi oktatók nagy szavazottsággal (egyetlen ellenszavazattal) a következő dokumentumot fogadták el:

A tudományos dolgozók körében a szakszervezeti érdekvédelmi tevékenység hiányosságai fokozódó elégedetlenséget váltottak ki. A helyzet orvoslása érdekében szükségesnek tartjuk: a megélhetési viszonyok stabilitásának, a tudományos munka személyi feltételei biztonságának javítását, és mindezekhez új jogi és anyagi érdekvédelmi formák létrehozását. E célok érdekében, úgy látjuk, hogy autonóm érdekvédelmi szervezeteket kell létrehozni. Felhívjuk a tudományos intézetek és felsőoktatási intézmények dolgozóit, valamint minden tudományos tevékenységet folytató állampolgárt, hogy saját helyzetük megváltoztatásának formáira. Mai gyűlésünk úgy határozott: e tevékenység összehangolása érdekében ideiglenes koordinációs munkabizottságot hoz létre. Felhívjuk az érdektel személyeket és kollektívákat, hogy javaslataikat, határozataikat juttassák el, illetve képviselőiket delegálják a koordinációs bizottsághoz.

Budapest, 1988. február 19.
Cím: MTA Szociológiai Intézet szakszervezeti bizottsága, Budapest, Üri utca 49. 1014.

Felhívás!

Ismételten közöljük az ideai KEN időpontját: 1988. március 22–27. A csapatok, illetve a jelöltek jelentkezési határideje 1988. február 29. (hétfő) 12.00 a KISZ-bizottságon (E. 187. szoba). Várjuk a jelöltek és olyan emberek jelentkezését, akik a központi szervezésben szeretnének részt venni. Az eddigi központi programok: 23-án (szerdán) este KEN(D) MIT TUD?; pénteken és szombaton: buli.

KISZ-bizottság

INTERKLUB

Az egyetemi hallgatók többségének későbbi munkájukhoz elengedhetetlenül szükséges legalább egy idegen nyelv ismerete. Mindenképpen örvendetes jelenség ezért az, hogy a Nyelvi Intézetben egyre több idegen nyelvű program, klubesi keretében gyakorolhatják, fejleszthetik nyelvtudásukat az érdeklődők. Sőt, a különböző törekvéseket tavaly óta Interklub néven már össze is fogják. Mayerné Szilágyi Mariával, a klub vezetőjével, a német tanszék munkatársával beszélgettünk.

— Először négy éve vetettem fel azt az ötletet, mi lenne, ha behoznánk az intézetbe az élő német kultúrát! A közgazdászok ugyanis naprakész, élő nyelvismerettel kell, hogy rendelkezzenek; ezért már diákorukban kell konfrontálódniuk az adott nyelvvel, országgal. Erre a legjobb lehetőség az lenne, ha az adott nyelvterületen élne minél tovább a diák. De egyszerű: ahhoz, hogy ezt a jó lehetőséget ténylegesen hasznosíthassák a hallgatók, ehhez az utazás előtt alaposan fel kell, hogy készüljenek; másrészt a külföldi utak száma korlátozott.

— Milyen fő témákban szervezték összejöveteleket?

— Egyrészt olyan előadásokat, workshopokat (műhelyfoglalkozásokat) rendezünk, melyek keretében az adott nyelvről tudnak meg minél többet a diákok. Így például négy éve egy, a jénai egyetemről jött docens hölgy a fiatalok által beszélt szlenget ismertette meg a hallgatókkal.

Közvetlen élményeken alapuló országismeret közvetítése is célunk, meghívott anyanyelvi előadók segítségével. Volt már például előadás az NDK-beli kultúrpolitikáról, illetve az 1945 utáni osztrák színházról.

A szaknyelvi ismerete is igen fontos! Több közgazdász jött már el hozzánk; négy éve például dr. Schöning, a SICON-TACT, az első nyugatnémet-magyar vegyesvállalat igazgatója a vegyesvállalatok alapításának nehézségeiről, működésének feltételeiről beszélt.

Tárgyalni is meg kell tanítani a diákokat! E készség elsajátítása érdekében az elmúlt tanévben felkértük Schöning urat, hogy „Tárgyalási technikák, tárgyalási stratégiák” címmel műhelyfoglalkozást vezessen. Ezen a szimulált versenytárgyaláson egymással versengtek az egyes hallgatói csoportok.

De ha valaki valamilyen szinten tárgyalni, vagy valakivel beszélgetni akar; akkor a másik ember fejével is kell, hogy gondolkodjon. Ehhez elengedhetetlen, hogy az adott nép kultúráját ismerje, tehát a különböző művészeti ágak megismertetése is célunk, hiszen ha valaki egy másik nép metakommunikációs jelrendszereivel, mozgáskultúrájával,

irodalmával, színházi és filméletével kapcsolatba kerül: akkor ez igen szuggesztíven hat rá, s arra ösztönzi, hogy továbbra is érdeklődjön ez iránt.

— Eppen ezért 1985 áprilisában meg is rendezték először a német nyelvű kultúra hetét! Ennek sikerén felbuzdulva aztán a többi tanszék is „követett” titeket.

Az elmúlt év novemberében már az orosz tanszék is megrendezte először a szovjet kultúra napjait. Az oroszok már évek óta fordítási versenyeket szerveznek. És ha a hallgatói közreműködést nézzük, akkor példát mutatnak. A november 7-i műsor a hallgatók ötletei és szervezése alapján készült: tavaly ez a színházi produkció a húszas évek szovjet irodalmába adott betekintést.

Kulturális hétre tavaly tavasszal már francia nyelvből is sor került; ezen francia diákok adtak elő műsort; a Francia Kulturális Intézettel közös szervezésben a magyar — francia gazdasági kapcsola-

tokról és a francia oktatás-ügyről folyt előadás; egy hazánkban vendég szereplő szanzonekes is fellépett a közgázon.

Angol nyelvű kulturális hét

még nem volt, de ez a tanszék is igen szorgalmasan dolgozik. Az ő erősségük az országismereti előadások; az egyik International House színháza is szerepelt már ná-

Ránki György

(1930–1988)

1988. február 19-én 58 éves korában, rövid, súlyos betegség után meghalt Ránki György akadémikus, az MTA Történettudományi Intézetnek igazgatója, az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztályának elnöke, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem professzora. Ránki György egyetemi tanulmányait a Közgazdaságtudományi Egyetemen kezdte el, majd párhuzamosan elvégezte az ELTE Bölcsészettudományi Karának történelem szakát is. Pályakezdeése egyetemünkhöz kötődik, ahol már mint hallgató — Berend T. Ivánnal és Szuhay Miklóssal együtt — a Pach Zsigmond Pál vezette Gazdaságtörténeti Tanszék demonstrátoraként jegyezte el magát egy — sajnos olyannyira nem hosszú — életre a tudományos munkával és az oktatással.

Ránki György gazdag tudományos munkássága főként három nagy területre, a gazdaságtörténet, a társadalomtörténet, valamint a két világháború közötti politikátörténet és az ezt követő második világháború története témakörére terjedt ki. Gazdaságtörténeti munkáinak jelentős részét barátjával, Berend T. Ivánnal közösen írta. Kettőjük ritkaságszámba menő együttműködése a XX. század első felének magyar gazdaságtörténetét tárta fel, sok vonatkozásban elsőként adva tudományosan megalapozott magyarázatot e viharos korszak gazdasági fejlődésére. E közös munkásság eredményeire épülő tankönyvekből ismer meg egy egész közgazdász-generáció Magyarországon XIX–XX. századi gazdaságtörténetét. Igen hamar felismerték Berend T. Ivánnal együtt azt is, hogy Magyarország története nem érthető meg az európai környezetből kiszakítva. Ennek egyenes következménye lett a közép-kelet-európai országok XIX–XX. századi, majd az európai periféria I. világháború előtti, legutóbb pedig egész Európa XIX. századi gazdaságtörténetének feldolgozása. A gazdaságtörténet irányította érdeklődését a társadalomtörténet felé, melynek kutatására az utóbbi időben sok figyelmet fordított. A gazdasági és társadalmi adottságok mellett a politika által is megszabott lehetőségeket vizsgáló, a kis országok számára adódó mozgásteret és kényszerpályákat élelseműen, körültekintően feltáró írásainak hatása messze túlterjedt a szűkebb szaktudományos kereteken. Ez is jelzi azt a fogékonyságot, amit kora problémái iránt érzett, amelyekre a tudós alaposan reagált. A második vi-

lágháborúról írt, hatalmas nemzetközi irodalom és a magyar források feldolgozása alapul, hat és félszáz oldalas könyve az elmúlt négy évtized magyar történetírásának egyik — ha nem éppen a legnagyobb sikerű könyve lett.

A sokoldalú tudományos munkásság mellett — melyet alig képesek e rövid sorok érzékeltetni — oktató és tudományos szervező tevékenysége szintén igen kiterjedt volt. Három évtizeden keresztül oktatta a debreceni egyetem történelem szakos hallgatóit, az 1980-as években a bloomingtoni (USA) egyetem magyar tanszékének professzora volt. A múlt tanév óta egyetemünk Gazdaságtörténeti Tanszékének felállású professzoraként egyetemes gazdaságtörténetet oktatott, amit Berend T. Iván közösen jó egy évtizede ő indított el nálunk. Nagy reményeket fűztünk közreműködéséhez a képzéskorszerűsítés során az oktatómunkában, melyek most már nem teljesülhetnek.

Nem kisebb teljesítmény fűződik Ránki György nevéhez a hazai és nemzetközi tudományos szervezés terén. Sok magyar fiatal kutató elindítása a pályán ennek éppoly fontos részét képezte, mint a nemzetközi tudományos élet szervezése. Számtalan hazai és nemzetközi tudományos konferencia, kongresszus, amelyet szervezett, amelyen előadást tartott és — gazdag nyelvtudását is felhasználva — eles elméjű, szellemes vitázóként vett részt, egyaránt nagy nemzetközi tekintélyt szerzett számára. Ez mutatkozott meg abban is, hogy 1985-ben a nemzetközi történettudományi társaság első alelnökévé választották.

Nem lenne teljes a búcsúzás, ha nem emlékeznénk meg Ránki Györgyről, az ember-ről. Rendkívüli munkabírárs, nagy szorgalom, hatalmas szellemi kapacitás nélkül az itt éppen csak jelzett tevékenység lehetetlen lett volna. A főbb ember energiáját felemelő sokrétű munkásságot könnyed lendülettel, erőlködés nélkül végezte. Szelleme nyitott és rugalmas volt, fogékony a problémákra, az újra. Nem vált soha szellemi béklyók, megszokások rabjává. Viselkedése természetes demokratizmusát tükrözte. Meleg, segítőkész lényét fanyar humorba burkolta. Képességei teljében, tervekkel telten távozott el. Korai halála súlyos veszteség a magyar történet- és társadalomtudomány, valamint a nemzetközi tudományos élet számára. Nem köz-hely, ha a búcsút azzal fejezzük be: nagy úrt hagyott magával reagált. A második vi-

Csató Tamás

A Társadalomtudományi Klub

Március 2. szerda, 19 óra: Püspöki Nagy Péter: A szlovák történettudomány fejlődése 1918-tól napjainkig.

Március 7. hétfő, 19 óra: Bácskai Vera: Polgárok, kereskedők, vállalkozók a reformkorban.

Március 9. szerda, 19 óra: Gazsó Ferenc (miniszterhelyettes): Közoktatásunk gondoljai és perspektívái.

A rendezvények a Makarenkó utcai épület színháztermében lesznek.

Jön a Theater Rote Grütze is hozzánk!

„Az egyetemi peresztrojka a mi generációnk felelőssége”

(Folytatás az 1. oldalról)

sürgető értelmiségi munkahelyen, mint az egyetem, a konkrét reformokhoz való hozzájárulás és a vele való azonosulási képesség alacsony foka, a vélt önértékelés hiánya és a sokak részéről megnyilvánuló közöny nemegyszer csodálást okozott számomra. Ennél azért kedvezőbb működési feltételekre számítottam.

— Visszatérve a meghirdetett koncepció és az alakuló tanterv kérdésére, miben jelenik meg az új tanterv leglényegesebb, korábbiól eltérő vonásait?

— Legelőször is a képzés szakmai törzsének megerősítését emelném ki. A mai kép-

zést egy törzs nélküli fához tudnám hasonlítani: az általános és széles körű megalapozásból a szakok sokszor hasonló jellegű, de túlspecializált ismeretáig nőnek ki. A legutóbbi tantervi változat világossá teszi, mit értek itt a képzés szakmai törzsének megerősítésén, ami egyáltalán nem akarja kisebbiteni az egyéb ismeretek fontosságát. Különösen fontosnak tartom az ún. szűkített törzstárgyak időbeli egymásra épülését, amely lehetővé teszi azok tartalmi összehangolását.

Másodszor, az előzőhöz szorosban kapcsolódik, a jelenlegi szakképzés radikális felülvizsgálata, a képzés közös részének erősítése, a három fő szak, képzési profil (gazdálkodási,

közgazdasági, társadalomgazdasági) szétválasztása. A mai szakosodási rendszer súlyában jelentősen vissza fog szorulni, s funkcióját tekintve lényegében feloldódik a mai blokkok rendszerében.

Harmadszor kiemelném a heti órasszámának a magyar felsőoktatási gyakorlatban radikális, de más összehasonlításban még talán nem oly jelentős csökkentését. Az első három évben sikerült 25 órában, felsőbb éveken 20–22 órában limitálni a heti kötelező órasszámot (a testnevelést és a honvédelmi ismereteket nem számítva ebbe bele).

Negyedszer, s ez talán az előzőeknél is fontosabb: az új tanterv az alacsonyabb óraszám ellenére jóval több és

gyakoribb döntési lehetőséget ad a diákoknak arra, hogy maguk tervezzék meg egyetemi pályafutásukat: részben a kötelező tárgyak tanulási idejének megválasztásával, részben különböző alternatív órákeretek kitöltésével, részben a szintek és szakosodási irányok megválasztásával.

S végezetül: amennyiben a felsőoktatás egész rendszere hosszabb távon diszciplinák és képzési szintek között egy rugalmas mozgást megengedő irányba végre elmozdulna, akkor a tantervünk minimális változtatásával egy ilyen rendszerbe képzésünk könnyen beilleszthető lenne. Ma még ez csak a gazdasági főiskolák irányában jelent nyitottságot.

— Gyakran hallani olyan véleményt, hogy a képzési reformnak nincs igazi tömegbázisa az egyetemen, s gyakorlatilag minden a csúcsbizottság szintjén dönt el.

— Sajnos nem teljesen alaptalanok a fenti vélekedések, különösen nem, ha azok az egyetemi hierarchia „alsó

szintjéről” hangzanak el. Nem volt tökéletes az információáramlás, sok információ elakadt valahol menet közben, jöllehet a csúcsbizottság igyekezett — talán nem elég energiával — időben és mindenkihez eljuttatni azokat. Úgy érzem, hogy ennek oka volt: a kialakult „ellenérdekeltségi” struktúrák (az oktatás másod-, harmadlagos a tevékenységi rangsorban) és túlhierarchizált struktúrák, az általános kölcsönös bizalmatlanság légköre stb. De leginkább, azt hiszem, annak a sajtós kelet-közép-európai szétforgácsolt politikai-szociológiai helyzetnek, kétkedésnek, a felülről bevezetett reformokkal szembeni gyanakvásnak és kibontakozási képtelenségnek a sajátos egyetemi megjelenéséről van szó, amelynek általában roppantul meglehetősen a reformok tömegbázisának kialakulását (ezeket a jelenségeket jól foglalja össze Fricz Tamás a Valóság 1. számában). Bízom benne, hogy a megvalósítás stádiumában sokkal jelentősebb tere nyílik az alsó szintű kezdeményezéseknek. A kialakult keret megfelelő tartalommal való kitöltése lenne csak az igazán reform, s ez már nem a csúcsbizottság szintjén dől el.

— Hol tart a tanterv véglegesítése, melyek a legfontosabb soron következő teendők?

— A legsürgetőbb mindenképpen az őszi indulás teljes előkészítése, emellett pedig a tanterv véglegesítése. Ennek érdekében nagyon sok még a kidolgozandó részlet a szakokkal, a szakirányokkal, az oktatási—számonkérési formákkal, a proszemináriumokkal, az emelt szintű tárgyakkal, a kritériumrendszerrel, a szakmai gyakorlattal, a diplomavéddel és egyebekkel kapcsolatban. A nyilvántartási rendszer gépesítésére van még egy kis időnk — hisz az első év még kézi módszerekkel is áttekinthető —, de szeptemberben minden új hallgatónak a kezébe kell adnunk a képzés egészét áttekintő pontos tájékoztatót. A tartalmi előrelépés sikerének egyik záloga természetesen az, hogy a tantárgyi programokat formáló kisebb kollektívák, csoportok a képzéskorszerűsítési koncepciót jól megértve, annak szellemében tevékenykedjenek. A koncepcióról való viták ideje lejárt. A koncepcióról folyó további eszmecsere azonban egyáltalán nem felesleges, mert még mindig nagyon gyakran elhangzanak olyan, többnyire kritikai jellegű észrevételek, amelyek egyértelműen az új tantervi koncepció meg nem értéséről tanúskodnak. De mostantól a részletek kimunkálásán van a hangsúly.

A különböző tananyagok tartalmát és terjedelmét, oktatásának és számonkérésének módszerét eltérő mértékben, de alaposan újra kell gondolni, s az elkövetkező évek során az új koncepció szelleméhez kell idomítani. — Melyek a legfontosabb szempontok, amelyeket a tananyagok át-, illetve kidolgozása során szem előtt kell tartani? — Az, hogy az első két év egységes alapozó—bevezető jellegű, hogy biztosítani kell a középiskola és az elmélyülő egyetemi tanulmányok közötti átmenetet. — Nő a gyakorlati jellegű is

meretek súlya és az egyéni évközi munka ellenőrzése, a félévi végi vizsgák száma, és súlya minimálisra csökken, s nő az írásbeliség szerepe. A szemléletváltás egy másik eleme, hogy az új koncepcióban az alternatív felzárkózás egészen más jelentésre kell szert tennie. Az alternatív választási lehetőséget takar, amely mögött elvileg az általános kötelező tárgyakkal minden szempontból azonos súlyú, azaz alternatíván kötelező tantárgyoknak kell lenniük. Tehát az alternatív tárgy addig nem kötelező, amíg a hallgató indexébe bele nem kerül. A reformképzésnek új eleme a fokozatosság, az egyre mélyülő elméleti igényesség pedagógiai elvének érvényesítése. A kialakult gyakorlat az egyszerre mindent elvét követi. Ez semmiképpen nem lehet követhető gyakorlat az általános kötelező, bevezető—alapozó tantárgyak esetében. Ezeknek a feladata ugyanis, hogy az adott szakterület legalapvetőbb és időálló ismeretei alapján biztos és alkalmazható tudást adjanak a hallgatóknak. Az eddiginél kevesebb a fogalmat, összefüggést, de azokat alaposabban kell elsajátítani. Világos képet és nem kusza zavaros kavalkádot kell egy átlagos képességű hallgató fejében kialakítani. A tanulást számon kell kérni, különben a tanuló könnyen eltevéledhet. Illúzió azt hinni, hogy a diákra kényszerített kampánytanulás a várt célt, a teljes anyag összefoglaló megemésztését teljesíti, ha továbbra is mereven ragaszkodunk a vizsgák presztíziséhez. Ha itt nem következik be a kívánatos szemléleti változás, akkor ismét az egyetemi vezetésnek kell magára vállalnia a népszerűtlen feladatot és diáktárai a követelményeket. Talán sikerült valamelyest érzékeltetnem, milyen nagy és sokrétű munka áll még előttünk. Szerencsére nem vagyok ebben egyedül, Endrész Mariann, Bakacsi Gyula és Kádár Péter közvetlenül segíti a munkámat, s egy sor részfeladat megoldásában alkalmai szakértők segítségét is igénybe vesszük.

— Ön hároméves megbízatást vállalt most el. Mivel lenne elégedett a végén?

— Az egyetem reformját a mai Magyarország megújításának részeként fogom föl. A körülmények úgy alakultak, hogy nekem, mint állampolgárnak, mint egy, a partvonalon várakozó generáció tagjának itt nyílt terület, ebben adódott nemcsak felelősségem, de lehetőségem is. Nem lehet állandóan csak fölfelé tekintgetni, mert a rész és az egész csak együtt tud megújulni szerintem, és mindenki felelős azért, hogy ehhez a folyamathoz hozzájáruljon. De túl sok jóra nem számítok egyetemen belül sem, ha az országos megújulás elmarad. Egyelőre nem túl sok a külső biztatás jel, sőt azt érzékelem, hogy a szakmai környezet nem nagyon bízik abban, hogy ez az egyetem ezzel az oktatógárdával képes megújulni. Itt a lehetőség, megmutathatjuk, hogy mégis. Az eddigi egyetemi reform strukturális fordulatot hozott, de azt várom, hogy ez kikényszerítse a tartalmi változásokat is. Nem válnálam, ha legalább ebben nem hinnék!

A.

INDEXELTÜNK

pon melyik feladatsort írják — természetesen nem egyenlített ki. A matek vizsgákkal kapcsolatban rémhir az is, hogy a javítók gondosan ügyelnek arra, nehogy túllépjen a 75 százalékos bukási arányt, mert ez esetben újra meg kell rendezni a vizsgát. Hogy ez mennyire rémhir, mi sem bizonyítja jobban, mint a január 11-i vizsganap — ahol a külföldiek nélkül — 120 hallgatóból 91-nek kellett vesztésként elhagynia a küzdőtér, ami 75,83 százalékos bukási arányt jelent. Azt hiszem, ezek után egyértelmű, hogy a 75 százalékos „álomhatárt” minden következmény nélkül át lehet lépni, mert az ezt korlátozó szabály csak legenda. Talán érdemes lenne utánagondolni viszont, hogy nem lenne-e szükséges lépés egy ilyen szabály létrehozása. (Nem hiszem, hogy tényleg csak a felkészültségbeli különbségekből adódna az eltérések a vizsganapok eredményei között, mint ahogy azt egyesek vélik.)

Gazdtrív, vizsgán néhányan erős korrelációt éreztek az érdemjegy és vizsgázó neve között. A pletyka szerint van olyan vizsgázató, akinél lány = kettős érvényesül, mások szerint

javulásban közrejátszott az elővizsgák lehetősége is, amelyeket ki is használtunk. Harmad-, negyedéven az elméleti vizsga okoz rendszeresen problémát. Ez idén sem volt másképp. Mátvás tanár úr szerint a sok úv és a gyenge eredmények a nem megfelelő készülés következményei. Szerinte a tantárgynál a legfontosabb a logikai összefüggések megértése, és elsajátítása. Nem lehet négy nap alatt átlátni az egész anyagot, főleg azoknak nem, akik nem járnak előadásokra és nem is tanulnak folyamatosan — mondta a professzor úr. Ugyanezekkel a vizsgákkal kapcsolatban érkezett a külföldiek részéről olyan jelzés, mely szerint hátrányos megkülönböztetésben részesülnek.

Másodéven az informatika vizsga borzolta fel a kedélyeket. Sokan megérzték a tendenciát érznek

a vizsgaidőpontok és az elért jegyek között. Minél később vizsgáznak az ember, annál több esélye van a jobb jegyekre, mert az első időkben „kiosztódik” megfelelő mennyiségű alsóbb régiókba tartozó jegy — mondják egyesek. Természetesen köztudott, hogy az informatikások javítását számítógép végzi, de Nemere is megírta, hogy az érzelmek is képesek befolyásolni a komputer döntéseit.

A 75 százalékos legendához hasonlóan egy másik szövegszerű is hamisnak bizonyult. Közkezdelt jogprofesszorunknál vizsgázva több ízben többször hangosították, hogy „mi tervgazdosok vagyunk”, de a tanár úrból nem sikerült kedvező reakciót kiváltani. Ugyanezen a tanszéken volt olyan vizsgázató, akinél bizonyos algoritmikus ismétlődést vételek felfedezni a hallgatók. (A fáma szerint 445 445...)

Nem is lenne rossz, ha így lenne!

Érdekesek a népgazdtrív vizsgák tapasztalatai is. Az első négy vizsganapon egy ötös és egy egyes, született híreink szerint. Az egyest nem tudom biztosan, de, hogy ötös nem volt több, az majdnem biztos! Az objektivitás hiányát említették sokan a kérdések összeállításának tekintetében, is. Természetesen amit feladnak, az mind kötelező (könyv, előadás, kötelező irodalom), de nem lenne rossz dolog, ha valamelyest előíráható lenne, hogy ezek közül melyik milyen súlyú szerepet a számonkérésben.

Statekból inkább a megajánlott négyes kérdése okoz problémát. Mint a mesékben:

„hol volt, hol nem volt”.

Néhány számon adtak, másokon meg nem, mondván, hogy ilyet tanszékvezetői utasításra — sehol nem lehet adni.

A végére hagytam a vizsgaidőszak egy jelentős útjával kapcsolatos tapasztalatokat. A javítóvizsgára gondolkodó egyetemeken körülbelül hetvenötven éltek vele. Néhányuknak sikerült „megvédenie” az előző eredményt — rontásról nem tudok —, de a többségnek valóban érdemes volt kockáztatnia és fáradoznia. Voltak olyanok is, akik kérték engedélyt a javítóvizsgára — ezt természetesen meg is kapták —, de aztán nem éltek a lehetőséggel. Véleményem szerint erős hatása van a csoportszellemnek a jelentkezésekben. Azt hiszem, hogy csoportszellemről függetlenül is érdemes elnünk ezzel a lehetőséggel! Igaz, hogy az új rendelet szerint ez májustól már ötven forintba kerül, de vannak olyan hírek is, melyek szerint a döntés még nem végleges, és ha mégis, akkor még mindig áll a HT gálans ajánlata! (Átvállaljuk!)

Egyelőre ennyi. Jó pihenést és tanulást a következő megméretésig!

Kutassy Jenő

idén jobb eredmények születtek,

mint a „sokéves átlag”, kevesebb az úv és az évismétlők száma is. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem voltak nehéz pillanatok, például matematikából. Sajnos pontos adatokat nem sikerült megtudnom — az átlagok valahol az intézet és az ált. kari dékán között elakadtak —, de Forgó tanár úr szerint nincs lényeges eltérés az előző évekhez képest. Abban, hogy matematikából nem sikerült az évfolyamnak javítania, a hallgatók véleménye szerint közrejátszottak a feladatsorok közötti hatalmas nehézségi különbségek is, amit az új módszer — diák húzza ki, hogy az adott na-

egy szép lány mosolya

Jegynyi különbségeket érhet.

Gazdaságföldrajz eredménye kihirdetésekor két — finoman fogalmazva — hasonló dolgozatot író egyén meg lehetesen csodálkozott, amikor jelentős pontszámbeli különbséggel, eltérő érdemjegyet kaptak. Egy más alkalommal állítólag a felülvizsgáló tanár körülbelül öt dolgozatra írta rá: „puskázott”. Kissé különösnek találta, hogy a javítások során egyetlen ilyen felirattal sem találkozik.

A felsőbb évfolyamokon is hasonlóak a tapasztalatok az eredmények tekintetében. A

Portugál és spanyol nyelvből sem rendeztek még eddig kulturális hetet — itt az országok nagyobb távolsága miatt nehéz is lenne ennek a megszervezése — de a diákok rendszeresen találkoznak spanyol, portugál, vagy latin-amerikai diákokkal, nicaraguai és kubai estre, folklórműsorra is került már sor.

— És mi a helyzet a kisebb nyelvek (svéd, finn, norvég stb.) esetében?

— Itt az a gond, hogy a hallgatói részvétel igen csekély arányú. Nagyobb rendezvényekre éppen ezért még nem került sor; a hallgatók és tanárok személyes kapcsolataik révén hívnak meg hivatalos, vagy turistauton éppen hazánkban tartózkodó vendégeket az órákra.

— Az elmondottak alapján tehát a programok sikere első sorban az egyéni kezdeményezéstől, kapcsolatrendszertől és a különböző kulturális intézetekkel való együttműködéstől függ. De a lebonyolításhoz azért pénz is kell...

— Az egyes előadók általában ingyen jönnek el hozzánk, vagy pedig az előadók a különböző kulturális intézetek finanszírozzák. A színházi együtteseknek kollégiumokban, vagy tanár kollégáknál szállást, valamint étkezést és minimális fellépési díjat biztosítunk. Ezek a társulatok általában máshol, nagyobb kultúrházakban is fellépnek, ahol anyagilag is jobban járnak. Ugyanakkor a művészeknek az egyetemista közönség is sokat jelent; hiszen nemcsak közgazdászok jönnek el ezekre az estekre, hanem mondhatni, az idegen nyelvet beszélők találkozóhelye ez. Sehol máshol nincsenek ezekhez hasonló rendezvények az országban!

— Az egyes tanszékek egyre aktívabban dolgoznak, így tavaly januárban már a Közművelődési Bizottsághoz fordultunk és kaptunk is 12 ezer forintot. A következő félévre már 15 ezret pályáztunk meg. Továbbra is feltétlenül számí-

tunk az egyetem anyagi támogatására!

— Egy-egy kulturális hét igen impozáns hatású lehet, de a diákok nyelvtudásának szinten tartása érdekében a rendszerességre is nagy súlyt kell fektetni.

— Ez így van! Az elmúlt tanév elején érett meg a helyzet arra, hogy a munkát egész évre kiterjesszük és havonta tartunk programokat a már említett fő területeken. Így már egyéves az Interklub. A klub négy szekciója (német, angol, újlatin, orosz) az egyes tanszékekkel azonos minden szekció tanári vezetéssel és hallgatói közreműködéssel, önállóan dolgozik. A hallgatók részt vesznek a programok előkészítésében, lebonyolításában, s gyakran szerepelnek a műsorokban is. — A diákok nyelvtudása, beszédképessége is javult valószínűleg e programok óta.

— Remélem, nemcsak az én szubjektív benyomásom, hanem tendenciaként is elmond-

hatjuk azt, hogy azok, akik korábban részt vettek ezeken a találkozókban, rendszeresen visszajárnak a programokra az egyetem elvégzése után is. Nekik már nem jelent nehézséget az, hogy mindenféle gátlástól megszabadulva megszólaljanak a nyilvánosság előtt. Számukra a nyelv már nem tantárgy, hanem kommunikációs eszköz.

— Nincs olyan veszély, hogy a diákok tudásszintje közötti szakadék tovább nő? Tehát az, aki eddig akadozva beszélt, a többiek előtt még kevésbé mer megszólalni?

— Nem hiszem. A diákok egymástól tanulnak. Előttük áll egy ember, aki szuszog és nem egy filmtékercsről beszél hozzájuk. Látják azt, hogy a másiknak milyen jól megy a beszéd, így ők is próbálkoznak. Azt is hallják, hogy a társaik is elkövetnek néha hibákat, de ez nem tragikus. A lényeg az, hogy megtanulják az adott nyelv egyszólagos, félelem nélküli használatát!

Rózsa Iván

A bécsi Franz Franz and Melody Boys zenei paródiája

Magyar filmszemle, 1988

Előre kell bocsátanom, hogy nem értek a filmművészet-hez, ezért a Közgazdász szerkesztői, akik megkérték a filmszemlén szerzett benyomásaim, elindított gondolataim papírra vetésére, és a lap olvasói ne várjanak tőlem egy filmesztétához illő színvonalú véleményt. A filmeket, különösen a magyar filmeket óhatatlanul szociológus szemmel nézem, azt keresem bennük, hogy mit tudhatok meg a magyar társadalomról, és arra keresek választ, hogyan fognak a magyar társadalom közgondolkodására hatni. A filmszemlére majdnem véletlenül jutottam el, mivel összetalálkoztam egy volt tanítványom férjével, és a vele való beszélgetést követően ez a kedves tanítvány, aki a filmművészet területén dolgozik, küldtetett nekem két meghívót. Nagyon örülök, hogy alkalmam volt a szemlének legalább egy részén részt venni, mert valószínűleg így egymás után látva a filmeket, sokkal erősebb benyomást hagytak bennem, mint ha egyenként egymástól sok hétnyi időtávolságban néztem volna meg őket. A látott négy dokumentumfilm és három játékfilm ugyanis egy valamilyen nagyon határozottan meggyőző: *a magyar filmművészet bátran és magas erkölcsi színvonalon nyúl a mai magyar társadalom nehéz problémáihoz és közelmúlt történelmünk fájdalmas emlékeihez.* Ezzel nagy szolgálatot tesz a magyar társadalomnak, mert segít a mai problémák megismerésében és a múlt keserűségeinek, tragédiáinak feldolgozásában. Erre pedig mulhatatlanul szükség van a sokat emlegetett társadalmi megújuláshoz. Ezért jó lenne, ha minél többen nézhetnék és néznék meg ezeket a filmeket. Ezt a kívánságot azért érdemes megfogalmazni, mert egyik film sem jelent könnyű szórakozást, mindegyiknek megnézése után fáradtan és komor gondolatokkal tele kelttem fel székemről.

A dokumentumfilmek persze sohasem könnyűek és vidámak. Ezért közönségikerük is kétséges. Mégis miért érdemes dokumentumfilmeket készíteni? És vajon jó-e ez, hogy a magyar filmművészetben ilyen nagy szerepet játszik ma a dokumentarizmus? A Kongresszusi Palotában, vetítés közben és szünetben, hallottam elítélő véleményeket is a dokumentarizmusról és a bemutatott dokumentumfilmekről. A zsűri döntése viszont azt a véleményt látszik tükrözni, hogy a bemutatott művek közül csak a dokumentumfilm kategóriában voltak igazán jó alkotások, hiszen a játékfilmek közül egyiket sem találták az első díjra érdemesnek. Felmerülhet a kérdés ennek alapján, hogy vajon jó irányban fejlődik-e a magyar filmművészet.

Nos, én mindenesetre szeretem és sokra értékelem a dokumentumfilmeket. Úgy látom, hogy a dokumentumfilm, ugyanúgy, mint a szociográfia a szociológiai tudományos kutatásoknak fontos kiegészítője, a szociológus igen sok ösztönzést, gondolatot meríthet a valóságot egy az egyben bemutató filmekből. Miért? Mert egészen más, lényegesen több látni a szereplőket, arcjüket, mozdulataikat, miközben emlékeikről beszélnek vagy valóságos szituációkban cselekszenek, mint egyszerűen elolvasni azt, amit elmondtak. Néhány évvel ezelőt megdöbbentő élmény volt számomra a Pócspestről, a perről és a rá való visszaélézésekről készített film, mert az emlékezők egész magatartásán érezni lehetett, hogy milyen rettenetes élményeket mentek keresztül. A most látott dokumentumfilmekben talán a leg-

megrázóbb ilyen „képi” benyomás a hortobágyi deportáltakat annak idején őrző rendőr mai megjelenése volt. A látvány ugyanis a szövegnek sokkal inkább meggyőzőbb arról, hogy szerencsétlen, megnyomorított és lelkiileg beteg emberről van szó. Ez persze nem kisebbíti, hanem még borzasztóbbá teszi azt a tényt, hogy ez a nyilvánvalóan beteg ember hatalmaskodhatott minden korlátozás nélkül a kitelepítettek. Hadd tegyem hozzá, hogy érdemes volt Faludi Györgyöt is látni (noha a visszaemlékezéseit tartalmazó könyv már volt a kezemben). Egészen másképpen képzeltem el az ifjúságomban nekem kedves ál-Villon-balladák szerzőjét. A portréfilmen egy bölcs öregembert láttunk. A Dunapatajról készített filmben szereplők interjúszövegeit is olvashattuk már Magyar Bálint háromkötetes, kiváló „Dunaapáti” dokumentum-szociográfiájában, a bukovinai székekelyek viszontagságos történetéről is több munka jelent meg (Lőrincz Imre önéletrajza, Csopor Tibor szociográfiája), mégis új és magasabb rendű élményt jelentett a dunapatajiakat és az öreg székekelyeket látni.

Mindegyik általam látott dokumentumfilm az elmúlt évtizedek történelmének különösen tragikus részleteivel foglalkozott. A bukovinaiak viszontagságai, a recki internálótábor, a hortobágyi tábor és az 1956 körüli dunapataji események nyilvánvalóan sok keserűséget hagytak a szenvedő alanyok emlékezetében. A pszichológia azt tanítja, hogy a lelki sérüléseket okozó élmények „kibeszélése” hozzásegíthet az elfogadáshoz, a gyógyuláshoz. A dokumentumfilmek több szereplőjének szavaiban és magatartásában kitapintható volt ez a gyógyulási folyamat. Végül is például a hortobágyiak számára maga a film elkészítése és bemutatása is erkölcsi elégtételt jelentett. A gyógyulás azonban nemcsak a hajdani szenvedő felek számára fontos, hanem az egész magyar társadalom számára. Amíg nem beszéljük meg és nem tesszük rendbe a magyar történelemnek ezeket a tragikus eseményeit, addig óhatatlanul kísérthetnek, mint a „csontváz az italszekrényben”, ahogy az angolok mondják.

Számomra ezek a dokumentumfilmek különösen jól érzékeltették ezeket az eseményeknek szinte elképzelhető észszerűtlenségét. Nem is csak arról van szó, hogy semmi sem indokolta azt, hogy a recki táborba internáljanak (és ott a börtönöknél sokkal rosszabb körülmények között tartsanak) olyanokat, akik semmi olyant el nem követtek, amiért az akkor fennálló büntetőtörvények alapján el lehetett volna őket ítélni. (Noha ezek a törvények közismerten bő lehetőséget adtak az ítéletre.) Még kevesebb logikát lehet a hortobágyi deportálásban találni, hiszen ott a többi Budapestről és más nagyobb városokból kitelepítettekkel sokkal nehezebb körülmények közt éltek olyanok, akiknek általában sokkal kevesebb közük volt a két világháború közötti „felső rétegekhez”, ezt a szót használom, mert a kitelepítetteknek csak kisebb része tartozott az uralkodó osztályhoz, mint a többi kitelepítetteknek, viszont többnyire a nyugati és déli határ közelében éltek.

A teljes összevisszaság, kiszámíthatatlanság és véletlenszerűség az egyéni sorsokban is érvényesült. Hortobágyra lehetett kerülni egyszerűen azon balszerencse miatt, hogy valaki egy bizonyos estén valahol kártyázott (no, persze a de-

portálást végrehajtó karhatalom differenciálásra kevésbé képes gondolkodása is hozzájárult). A dunapataji film sem győző meg arról, hogy 1956 után az egyes szereplőkké történ-tek szoros összefüggésben álltak azzal, hogy ténylegesen mit tettek. Aki ezt a korszakot nem élte át, az talán el sem hinni (ha a filmeket nem látta, mert a szereplők előadása teljesen meggyőző), hogy milyen sok múlott egyszerűen a vak-szerencsén vagy balszerencsén.

Végül nagy benyomást tett rám az, amit Faludi többé-kevésbé ki is mond, de a székekelyek és a hortobágyi kitelepítettek szavaiból is világosan kirajzolódik, hogy tudniillik ezekben a nehéz helyzetekben, években az erkölcsi tartás és lelki műveltség (ami nem azonos az emberi kultúra nagy alkotásainak ismeretével, de amelyhez ez utóbbiak hozzájárulhatnak) nagy segítséget nyújtott a fennmaradáshoz, a fizikai és lelki épség megőrzéséhez.

A „Kiáltás és kiáltás” szerintem némileg sematikusán, a „Tüske a köröm alatt” realiztikusan próbálta bemutatni, hogy milyen sötét visszahúzó erők léteztek a közelmúltban a magyar társadalomban. Szociológiai vizsgálódásokból is sejtjük, hogy vannak olyan csoportok a magyar társadalomban, amelyeknek nem érdekük a társadalmi és morális megújulás, sőt a gazdasági fellendülés sem. Némileg hiányoltam mindkét filmben a másik oldalnak a bemutatását. Nemcsak az a problémám, hogy a juhtenyésztő tanyára visszavonuló festő legfeljebb egészen kivételes eset és semmiképpen sem tekinthető a megújulás mellé álló (reményem szerint nagy létszámú) magyar állampolgárok típusának, hanem inkább az, hogy inkább egy tételt testesít meg, mint valóságos személyt. Annál valóságosabbak viszont a kitűnően alakított helyi kiskirályok.

Kósa filmje rázott meg talán a legnagyobb mértékben. Ez érthető, hiszen a második részben bemutatott képsorok ifjúságom legfogékonyabb korszakának legnagyobb hatású élményeit elevenítették fel. Emellett persze igen szépek a képek. És amennyire a saját természetesen nagyon parciális emlékeim alapján meg lehet ítélni, igazak is ezek a képsorok. Akkor is igazak, ha kétségtelenül nagyon sok a költői, balladás elem bennük. Feltételezem, hogy minden olyan fiatal, aki ezt nem élhette át, hiszen még nem is élt ezekben a hónapokban, megért valamit ezeknek az eseményeknek tragikusságából és ugyanakkor az egyéni sorsok teljesen irracionális alakulásából is, amelyre már a dokumentumfilmekkel kapcsolatban utaltam. Ennek legnyilvánvalóbb példája az államvédelmi tiszt halála: mentőautó me-nekülő társai lövik le, mert őt nézik felkelő egyetemistának és a főhőst nézik államvédelmi tisztnek.

Noha erre a filmre azóta is sokszor visszagondolok, nem tudtam eddig eldönteni, hogy tulajdonképpen mi Kósa mondanivalója, vagy — ahogy gimnazista koromban magyar tanárom kissé leegyszerűsítve szokta mondani a kötelező olvasmányokról —, az „alapesszméje”. Talán a főhősök (apa és fia) filozófiájával azonosul: nem szabad másra fegyvert fogni, meg kell szakítani egymás gyilkolásának láncolatát? Vagy egyszerűen azt akarja mondani, hogy életünk tragikus, ki vagyunk szolgáltatva nálunk hatalmasabb vak erőknél? Azt hiszem, hogy azzal járunk legközelebb az igazsághoz, hogy Kósának nincs „alapesszméje”, csupán arra akar rávenni minket, hogy gondolkozzunk el közelmúlt történelmünknek ezeken a tragikus eseményein és az erkölcsös emberi helytállás nehézségén.

Befejezésül szeretnék visszatérni a hortobágyi film utolsó filmkockáihoz, amikor valamelyik volt deportált — az őt bemutató filmrészlet megtekintése után — a megértést és ezzel a megbocsátást javasolja. Ennél többet én sem tudok mondani.

PÁSZTOR MIKLÓS:

A kultúra közege a párbeszéd

Igaza van *Valcsicsák Imrének*, amikor arról ír, hogy a Közgazdászban fontos vita robbant ki a kultúráról és a kultúra közvetítéséről. Miután a kultúrára is igaz, mint a filozófiára, hogy olyan rét, ahol mindenki lelegészhet, így tán én is vehetem magamnak a bátorságot, hogy szóljak róla. Talán azért is, mert évekig dolgoztam a Művelődés-kutató Intézetben, ahol napi feladat volt ezeknek a témáknak a tanulmányozása. Vagy talán méginkább azért, mert veszélyes tendenciák vannak a magyar kultúrában, amikről szólni kell. A restríktió itt van a nyakunkon és közhely, hogy ez a kultúrát sújtja elsősorban. Ennél azonban fontosabb, hogy sajátos negatív kiegyenlítőds ment végbe a múlt évben, amikor a „népi” oldal a lakodalmas rockba menekült, míg a hivatalosság az Erzsébet-napot ünnepelte. Mindkettő mélypont, és talán nincs is vége a folyamatnak. Ezért fontos számomra a vita és az, hogy minél többen mondjunk véleményt a kultúráról. Röviden, pontokba szedve a sajátom:

1 Ismét egyetértéssel kell folytatnom gondolataimat. Én is úgy látom, a „giccs” nem az utókor által minősül, hanem rögtön születése pillanatában. De azzal már nem értek egyet, hogy ezt később bárkinek minősítenie kellene még egyszer. Az ilyen típusú döntés idegen a kultúrától, mesterséges képződmény. Értékbizonytalanságot takar — véleményem szerint —, elsősorban a kulturális középértékeknek. Számunkra kell valami biztos külső támpont a befogadáshoz. Fölöttük vagy alattuk, mivel a kultúra naponta építkezik a maga ritmusa szerint, ilyen problémák nem vetődnek föl. Aki viszont középen van, aki többnyire alulról jön fölfelé, annak számára régi kultúrája kétséges, sőt visszataszító is lehet, míg

az új csak ábránd, nehezen tapintható — inkább az álmé-kodás tárgya, mint valós szükséglet. Ezt még erősíti benne az autokratikus elvű iskola. Így természetes, hogy az alullevők számára döntőbíró akar lenni és átnevelő — a maga útját ismételtetné. Ez a felvilágosító attitűd immár három-százéves Európában. Így az a sajátos helyzet állt elő, hogy a közepenlét állandósult, mindig van utánpótlása a társadalom előrehaladásának megfelelően. A kultúrákövetítés tömegességének igénye a közép-rétegeket juttatja nevelő pozícióba, míg a kulturálisan leg-feljebbtelebbek inkább a kulturális fejlesztés önállósult szerepét viszik. Ezért nem hiszem, hogy különösebb hatalmat kellene adni bárkinek is a terjesztésben, mert ez a fentieket erősítene föl. Én úgy látom, a kultúra terjesztése nem hatalmat igényel, hanem bele-érzést, átélést — egyenrangú partnerek vitáját. Ezért, ha valaki a fentieket túl keménynek érzi, akkor vegye figyelembe, hogy azok egyben önkritikául szolgálnak. Az önkritika mindig kissé kemény és igazságtalan.

2 Ha hatalom nem is, de pénz kell a kultúrához. A támogatás azonban sajátos helyzetet jelent. A lemaradók érdekében hozzák létre, mégis az ellenpólus kapja. A színházi előadás támogatása a színházba járónak jut, nem a kulturálisan lemaradónak. Ők éppen hogy többet fognak fizetni a nem támogatott rendezvényekért, szolgáltatásokért, akár giccsadó formájában is, mint annak valóságos értéke. Hasonló az „egyenlőség” az oktatásban is, ha a mechanizmusok mások is. Mindez ma már „szociológiai tény”. Ezen az sem változtat, hogy a dotációból kispénzü egyetemisták is részesednek. A mai magyar társadalomban ők is a kivételezettek közé tartoznak — elég csak a felvéte-

li statisztikákat végigszemlézni. Tökéletes megoldás nincs még sehol, de jó néhány korábbi csodaszerről már kiderült, hogy placebo. Kár, hogy erről nálunk még kevesen tudnak, különösen a döntési pontokon (bár az így kapott fizetéskiegészítés mindenkinek jól jön).

3 Az érelmiségi pálya persze rosszul fizetett. De miért lenne jól fizetett? Sehol nem az. Az anyagi javak más elemei alapján oszlanak el. Az érelmiség mindig a jövődek-mek középső szintjén helyezkedik el, a legnagyobbak is csak ritkán kapnak többet. Az a sajnálatos, hogy a magyarországi középjövedelem messze elmarad a világon tapasztalható, így a huszadik század végéi érelmiségi elvárásoknak sem felelhet meg. Ebben a mintában például már benne foglaltatik a világ személyes megismerése. Nálunk azonban utazni csak keveseknek lehet, holott ma már egyetemistaként lenne szükséges beutazni a Földet — lásd a nálunk tanuló amerikai diákokat. Itt utazni csak nagy anyagi áldozatok árán, vagy az ösztöndíjakért való túlekedés eredményeként lehetséges — keveseknek —, de nem éreltmiségi alanyi jogon.

4 A kultúrához elsősorban tehát idő és demokrácia kell. Idő, hogy lehessen vele foglalkozni, ne napi 10-14 óras munka után kerülhessen csak rá a sor. Demokrácia pedig, az értékek és az értéktelenek felmutatásáért, és a közöttük levő vita nyilvánosságáért. A párbeszéd a kultúra közege, nem a felvilágosítás. Ehhez hallat-lanul gazdag intézményrend-szerre van szükség a szabad időben megszerezhető egyete-mi diplomától a közművelőde-si egyesületekig, a tévé isme-retterjesztő előadásáig és a demokratikus iskolarendszeren át. Nálunk a kezdetek azon-ban éppen a korábban megle-

vő sokféleségek megszünteté-sét jelentették. Egy agresszív kultúrpolitika eredményeként csak a legegyszerűbb formák maradtak meg — iskolarend-szer, kultúrház, TIT-előadás. Mindez a politikailag motivált felvilágosító attitűdre épül, a tudatos rombolás szándékával, egy új kultúra elsajátításáért. A régi művészeket éppúgy el-söpörte, mint a régi kulturá-lis értékeket; a régi művelő-dési köröket és intézményeket éppúgy, mint a helyi nyilvá-nosságot. De az új kultúráról kiderült, hogy alig több, mint a lektűr munkásmozgalomra átirított változata. Ebben a for-májában pedig alig fogyasztható, műfaji zavar van benne.

5 Most már nem kerülhe-tem meg, hogy a giccsről is szóljak valamit. A giccs lé-nyege a közhely, a közhelyes emberek, helyzetek, leírások állandó körbeforgatása. Tar-talmánál azonban fontosabb társadalmi funkciója. Úgy gon-dolom, hogy ez nem más, mint a világra való reagálás egy formája. Ebben vagyunk, vagy lehetünk közösek a világ bár-mely más részén élő embe-rekkel. A helyi kultúrák ugyanis sokfélék, gyakran el-mentéses elvűek, pusztán érte-lmileg nehezen elsajátíthatók, megérthetők. Kell olyan kultu-rális közeg, amelyben ezek a különbségek eltűnnek. Van persze erre jobb megoldás is, de ez időigényes és ma még különleges képességeket ígé-nyel: a bármilyen élethelyzet-be való beleélés képességét. Reméljük, hogy ez egyszer mindenki számára adott lesz, de ma még nem az. Ma a kul-túra szétszakadt a világgia-ci minőségű árukra, a giccsre és a magaskultúrára, utóbbi ép-en ezt a beleézőképességet jeleníti meg konkrét kultu-rális termékekben.

Ne becsljük le a jó szak-embert, aki giccset fogyaszt. Ma ezt természetesnek kell te-kinteni. Szakmájában minő-séget képvisel, mint részleges

kulturális tevékenységet, de félelmeit és boldogságait a giccsben éli ki. A giccs helyettesíti nála azt az ősi em-beri szükségletet, hogy időn-ként másokkal együtt jelenít-se meg félelmeit és örömeit. Ezért a giccs hol véres rém-dráma, hol szirupos sláger. De ne felejtjük, ez a világ összes emberének félelmeit és örö-mét fejezi ki. De mivel ez nagyon sokféle, ezért a leg-egyszerűbb formában kell megjeleníteni, hogy minden beleérjen.

6 Ha a terjesztésben nem vesszük figyelembe eze-keket a szükségleteket, akkor többet ártunk, mint haszná-lunk. A demokrácia azt jelen-ti számomra, hogy nem Dosz-tojevskijt vagy Bartókot erő-l-tetek másokra, hanem lehető-vé teszem, hogy sokfajta élet-helyzetet megismerjen bárki és képes legyen bárkivel kom-munikálni. Erre a rugalmas-ságra kell felkészíteni az em-bereket, nem pedig értéket — bármilyen nemes és magas-ságos értékek — merev követésére.

Nyilvánosságvita

Az egyetemi lapok szakosz-tálya — mint arról idei másod-ik számunkban már hírt ad-tunk — a közelmúltban vi-tát rendezett a nyilvánosság-ról. A Magyar Újságírók Or-szágos Szövetségének székhá-zában mintegy százán gyűltek össze, az egyetemi lapoknál dolgozókön kívül tévés, rádi-ós, napilapos, MTI-s kollégák is sokan. Először Pálos Tamás (MTI) referált a MUOSZ-ban kidolgozott, az elnökség által már elfogadott anyagról (ame-lyet a Kritika idei második száma közöl), majd *Hirschler Richárd*, a HVG főmunkatár-sa ismertetett egy alternatív tanulmányt, a HNF felkérésé-re készült A nyilvánosság re-formja címűt.

Az ezt követő majd három-órás eszmecsereben több mint húszan szólaltak föl. A vitá-ban éles kritika érte a sajtó-irányítást, annak kézivezérle-ses módszereit, az újságíró szövettség működését, a sajtó-törvényt, a tabukat, a pártés a társadalom el nem határolt kontrollját a sajtó fölött, a döntési fórumok üléséről szóló érdemi tájékoztatás hiá-nyát, a személyi változások előkészítésének titkosságát, az egységes kommunikációs tör-vény hiányát, az újságírók érdekvédelmének megoldat-lanságát, és egy sor más alap-vető jelenséget.

A kollégák rengeteg példá-val dokumentálták az anomá-liákat: hogy például idén is kéretett nem túlhangsúlyozni a lapokban a karácsony vallá-

si jellegét, ugyanakkor egy utolsó pillanatban hozott dön-tés alapján a tévé — történe-tében először — helyszíni köz-vetítést adott a Mátyas temp-lomi éjféli miséről; hogy a te-levizió elnökének utasítása értelmében az intézmény dolgo-zói információk, interjúk csak felettesükkel való egyez-tés után adhatnak; hogy a tavalyi télről egy rövid hó-tudósítás előbb rendkívüli helyzet szügerálásának, ké-sőbb a „máskor is ugyanez van” lefegyverző híradásának minősítették; hogy Soros György-interjúk hol üdvözlén-dők, hol nem ajánlatosak stb. stb.

A sajtótörvényt sokrétű bí-rálat érte. A leppontosabb megfogalmazás szerint a ma-gyar sajtótörvény nem garan-tál sajtószabadságot. A sajtó-szabadság ugyanis komplex állampolgári jog, amely a gon-dolatközlés, a gondolatok gyű-lekezésének szabadságán túl a lapalapítás, a lapelőkállítás és a lapterjesztés szaba-át is magába foglalja, e definíció-nak pedig több eleme is hi-ányzik jelenleg. Ennek alap-ján a vita során a tennivalók között megfogalmazódott töb-bek között egy új, komplex, demokratikus kommunikációs törvény megalkotásának ígé-nye. Elhangzott egy Nyilvá-nosság klub nevű egyesület alapítását célzó felhívás is, ezzel kapcsolatban tárgyalások folynak.

Pszichológiai szakrendelést indít az egyetem. Március 3-tól kezdődően minden csütörtökön kettőtől négyig Gál Katalin rendel majd a 306-os teremben. A szolgáltatás költségét az egyetem fizeti, a rendelés a hallgatóknak ingyenes.

Gál Katalin (35 éves) klinikai szakpszichológus, orvosi pszichológiát tanít a SOTE-n, rendszerszervező diplomájával a KSH államigazgatási számítóegyes szolgáltatánál egészségügyi informatikai projektet vezet. Doktori disszertációját az anyaszerep-hárítás és a meddőség pszichológiai problémáiról írta, egyéb fő szakterületei a szociálpszichológia és a pszichoszomatikus panaszok témaköre.

— Mi indokolja a közgázón a pszichológiai szakrendelést?

— Kérdeztem Gál Katalintól.

— Az egyetem évek alatt sok újdonság éri a hallgatókat. Az új közösség, az új életforma, az újfajta tanulás és vizsga, a magánéleti, anyagi nehézségek ugyanakkor nagy terhetek is rónak erre a korosztályra, nem beszélve a felnőtté válás egyéb nehézségeiről, az itt már „élesben” zajló párválasztásról. A 18-23 éves korosztály problémái elég nyilvánvalóak, ugyanakkor mentálhigiénés ellátásával senki sem foglalkozik. Ebben az életkorban már a kialakult személyiség vesz részt a konfliktusokban, de a családok,

a negatív tapasztalatok még nem csontosodtak meg, a folyamat még visszafordítható.

— Úgy tudom, ilyen szakrendelés működik már a SOTE-n és az ELTE-n. Az ottani tapasztalatok ismeretében milyen problémákat tételez fel a közgázósoktól?

— Itt is probléma lehet a régi környezetből való kiszakadás, az újba való beilleszkedés, vélhetően nehézségeket okoz a párválasztás, az állásokért folyó küzdés, a kapcsolatteremtés, a felnőtt szerelem, a párválasztás. Alkoholisztikus és droproblémák sem lepnének meg.

— Milyen pszichológiai módszereket követesz majd a munkád során, mire számíthat az, aki a rendelésen megjelenik?

— A konzultációtól a feltáró analízisig különböző pszichológiai módszerek jöhetnek szóba. Végül is az elsősorban Freud nevével fémjelzett analitikus iskoláról van itt szó.

Az úgynevezett négy szemközti mozgalmak funkciója az, hogy az egyetemisták számára lehetőséget kínáljon egy szakemberrel való személyes kontaktus kiépítésére, s olyan problémák megoldására, amikkel eddig sikertelenül bírkóztak. Ez a mozgalom Popper

Freud és Rogers házhoz jön

„Esélyt mulasztani pedig nem szabad!”

Beszélgetés Faluvégi Lajossal

— Professzor úr, milyen esélyt és (kényszerítő) erőt lát arra, hogy a kormány és a párt következetesen végigvigye a stabilizáció és a kibontakozás programját, ellenállva az engedményekért lobbizók nyomásának, ami az egész program sikerét veszélyeztetheti?

— A kérdés nagyon egyenes: tapasztalataim birtokában is inkább csak a feltételeket és esélyeket lehet jelezni, mintsem határozott választ adni.

Úgy gondolom, hogy a legnehezebb még hátra van mind politikai, mind gazdasági szempontból. Ez nem felelgető jóslás, de azt már meg kellett tanulnunk, hogy reformokat, gazdasági átalakítást, társadalmi átszervezést sokkal könnyebb elhatározni, mint végrehajtani. De a tapasztalatok biztatnak is. Sok történelmi példa van (Ausztria, Finnország stb.), ahol bizonyos történelmi-gazdasági helyzetben nem sok esélyt adtak az országnak a kivülállók és mégis bizonyították életképességüket. Miért ne okulhatnánk ezekből?

A kérdés lényegét tekintve: nekünk most ez az esélyünk

van. Esélyt mulasztani pedig nem szabad akkor sem, ha tudjuk, hogy ennek az esélynek a képlete együtt — és egymásba hatva — tartalmazza a szükségsszerűséget és szándékot, a valószínűséget és a kockázatot.

Magam a kormányzat munkájában új elhatározást, vállalkozást és munkakészséget látok (olykor némi kapkodást, összehangolatlanságot is), miközben talán nem méltányoljuk eléggé, hogy a megváltozott politikai környezetre tekintettel kell lenni. A kormányzat most inkább politikai és szakmai támogatásra van szüksége, mint elszántságra, annál is inkább, mert ez az átalakulás — megítésem, tapasztalataim szerint — hosszabb és nehezebb folyamat lesz, mint sokan idehaza és külföldön gondolják!

— Amennyiben a kormány eltökélten halad ezen az úton, óvatos és kevésbé derültől becslések 100 ezer és 500 ezer ember közé teszik hosszabb-rövidebb időre a munkanélküliség sorsára jutók számát. Ez arányában már nyugat-európai mértékű. A családtagok révén pedig társadalmunk számottevő részét érik igen súlyos tudati és anyagi megrázkódtatások. Mennyire készült fel az ebből adódó gondok kezelésére a politikai vezetés?

— Véleményem szerint ezek a becslések túlzottak. Jelenleg mintegy 12-15 ezer körül van az átmenetileg munka nélkül levők száma, s belőlük is 2-3 ezren vannak hosszabb ideje munka nélkül. Ez a foglalkoztatottak 2-3 ezreléke.

Az érintett dolgozók átképzési támogatást vehetnek igénybe, élhetnek a meghosszabbított felmondási idő lehetőségével. Ha az utóbbi alatt sem sikerül új munkahelyhez jutni, akkor további fél évig elhelyezkedési támogatást kapnak. Tavaly megkezdődött a közmunkák szervezése, elsősorban az alacsony képzettségű iskolázatlan dolgozók problémájának enyhítése érdekében. Az idén működésbe lép a Foglalkoztatási Alap, mintegy 1,2 milliárd forinttal.

A riogtatás helyett inkább tovább kell folytatni azoknak az intézményrendszernek a kiépítését, amelyek értelmesen segítik az átmenetileg munka nélkül maradók újból elhelyezkedését. Ebben még nagyobb súlyt kell kapnia az átképzésnek, a továbbképzésnek, a szakmai ismeretek megújításának.

Úgy gondolom, talán helyesebb a társadalom felkészítéséről és a felkészültségről beszélni, ennek keretében jó néhány fontos feladat a „politikai vezetés”-nek címzhető.

Ami a politikát illeti, a kulcskérdésnek azt tartom, hogy az ideológia hosszú

nek meghatározóbbak a munkaerő ésszerű foglalkoztatása tekintetében is. A politikai vezetés feladata ezeket a reformokat felvállalni és a politikai intézményrendszer nyitottabbá, alkalmasabbá tenni az alapvető célok, módszerek és konfliktusok kezelésére. Szerintem a politikai vezetés ezt ma már vállalja, bár a kidolgozott javaslatok nem elég

— Berendezkedésünk sajátosságai miatt az egyén gazdasági alapon például fogyasztásán keresztül szocializálódik, illeszkedik bele a társadalomba. Attól a pillanattól kezdve, amikor az életésélyek és -feltételek romlásra kezdnek mutatni, az egyénnek el kell a szocializmus mint rendszer, a párt- és államvezetés mint politikai hatalom vesztüvönzerejéből, legitimitásából. A válság által sújtottak szélsőséges esetben passzív-ellenességes magatartásúakká válhatnak, és végül esetenként a kivándorlásra kényszerülnek. A negatív hatásoknak az egyik legjobban kitett csoport a pályaválasztó fiatalok (segédmunkások az értelmiségig). Mit tehet, mit tesz az ő védelmükben a párt-, a politikai vezetés?

— Azt hiszem, a kérdés első felében tett megállapítás nem pontos, hiszen nemcsak „kenyérrel él az ember, hanem igével is”. A kérdés második felében festett kép az én generációm számára borzalmas élményeket idéz, hiszen a század eleje óta ez a kis ország és nép folyamatosan és több sodró hullámban rettenetes szellemi-emberi veszteségeket szenvedett ilyenformán.

— A „hitelképesség megőrzése” — amit annyit hallunk — fontos dolog, de — vélem — jelentéktelen ahhoz képest, mint a „jövőnkbe vetett hit megőrzésének képessége”. Nálunk nem eléggé hatolt a tudatba, hogy elődeink történelmével, a nemzeti értékeinkkel a világ jó sorsáért küzdő erőkként való viszonyunkért a felelősségünket a későbbi generációk nem külön-külön (testületenként vagy személyenként) fogják mérlegelni, s belőlünk, a mai Magyarországból, a lényeg: együttes erőfeszítéseink és szethúzásaink eredménye fog megmaradni a történelemben.

A politikai vezetés számára — kicsit túlozva a kifejezés kedvéért — a legfontosabb feladat a múltra-jelenre és a jövőre együtt gondolkozó, minden állampolgárt és különösen a fiatalokat összekötő biztos nemzettudat kialakításának elérése. Ebben — nézetem szerint — több felismerés történt az elmúlt három évben, mint az elmúlt harmincben. Mégis sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy e tekintetben a politikai

— Mai szocializmusunkban a munkanélküliség?

— Ebben is nagy vitákat folytatunk, de nem tisztázuk kellően, hogy miről van szó, így azután előkerülnek végletek és sok a félreértés is.

Klasszikus értelemben — az ipari államokban — abszolút szabad munkaerőpiacról, önszabályzó mechanizmusról van szó, adott esetben magas kapacitás-kihasználatlanságról és a foglalkoztatottak számához viszonyítva magas munkanél-

értékek, meggyőzőek — ebben a társadalom érintett és érintégtelenének segíteni és bírálai is kell. Válaszom lényege tehát: a gazdálkodási feltételek (mechanizmus), a politikai vezetés felkészültségét, a társadalom fogadóképességét együtt kell jobbitani és ezekben még jócskán vannak adósságaink.

szervezetek közötti munkamegosztás nem mindig egészséges; ez nem valakinek vagy valakinek a részfeladata, hanem a vezető párt legfontosabb kötelessége!

Az elmúlt években a társadalmi testületek inkább csak a ma felé fordultak. A perspektívát pedig látni kell, különösen azoknak, akik a legtovább tehetnek érte. Sőt, mint egykori tervező megkockáztatom, hogy távlati elgondolások nélkül a napi ügyekben hozott döntések is bizonytalan alapon születnek. A távlatok attól nem lesznek vonzóbbak, ha az erre vonatkozó tervelgondolások a fiókba kerülnek. Bátrabban fel kell tehát azt is vállalni, hogy a társadalom további jövőjéről nyíltan vitázunk!

Furcsa nemzetközi közegben élünk, tudnunk kell, hogy a legjobb koponyákra igényt tart a világ, az anyagi versenyben pedig mi a gyengébbek csoportjában vagyunk. Éppen ezért a szülőföldhöz, a nemzethez való kötődés erős szálait, és vonzó közállapotokat kell fenntartani, ezekben a vezetőerőnek még sok tennivalója van. A legfontosabb: lehetőséget teremteni, hogy az arra érdemesek és képesek országghatáron innen és túl láthassanak, tanulhassanak és alkothassanak. E tekintetben még „félábasak vagyunk”, bár talán egyetemünkön a lehetőségek most valamivel jobbak, mint az előző generációk idején.

belefér-e és mennyiben a munkanélküliségről (esetenként öt-nyolc százalék a munkaképes népességnek tartósan munka nélkül marad). De különbséget kell tenni egy piaci törvények alapján önműködő mechanizmus és annak szabályozása vagy felhasználási lehetősége között. Az persze igaz, ha romlik a társadalmi-gazdasági hatékonyság, akkor a kegyetlen törvények így vagy úgy utat törnek maguknak. Tehát eb-

Péterhez köthető, s célja, hogy egy tapasztalt szakértő segítségével ki-ki megtalálja azokat a módokat, ahogyan a társadalmi, szakmai elvárásoknak megfelelően, a megfelelő közösségekbe beilleszkedhet. Lehet, hogy a rendelkezésre álló irodalmi vagy filmképekről beszélgetünk majd, de lehet, hogy feltáró terápia is lesz belőle, ha kell alkalmazunk különböző teszteseteket vagy a megfelelő szakrendeléshez segítem hozzá az érintetteket. Szeretném hangsúlyozni, hogy a rendelkezésre álló orvosi titoktartási kötelezettsége védi, az ott elhangzottakról az egyetemet semmilyen formában nem kell informálnom.

A fenti szakrendelésnek alternatívája is van. A Ráday utcai kollégiumban a földszint kettőben egyelőre kedden négytől hatig, a tervek szerint majd hétfőnként fél hattól fél nyolcig és szerdán négytől hatig is pszichológusok állnak a közgázós hallgatók rendelkezésére, s péntekenként csoportos foglalkozás indul majd. Ezt a rendelést Bauer Edit, a pedagógiai tanszék oktatója szervezi, s keddenként ő az, aki várja az érdeklődőket.

ben a kérdésben sem lehet tétől és időtől függetlenül állást foglalni.

Magam azok közé a közgázósok közé sorolom magamat, akik állítják, hogy — társadalmi-politikai alapelveinket tekintve — a klasszikus értelemben vett a „munkanélküliséget” értelmetlen beillesztési társadalmi berendezkedésünkbe, mert hosszú távon több hátránnyal járna mint előnnyel.

A várható előny közismert, az írt és most várható hátrányról nem sokat beszélnek. A gazdasági optimum létrehozható magasabb szintű foglalkoztatással is, sőt. A mai termelékenységi szintünkön a tartós munkanélküliség az elmaradt térségek még nagyobb leszakadásához vezetne, nem is szólva egyes társadalmi rétegekre háruló hátrányokról. Ami pedig a sokat említett „fegyverkezési hatást” illeti: a

— A parlament legutóbbi ülésén az egy képviselő azt mondta, a választóitól folytatott beszélgetésekből számára az derült ki, hogy a vezetés nem ismeri a valós problémákat. Önnek, mint az MSZMP KB tagjának, mi a véleménye, helytálló-e ez a kijelentés, és mennyiben?

— Érdekes megfogalmazás. Gondolom, a vezetőkkel folytatandó képviselői beszélgetés még teljesebbé tehetné a képet?

Nehéz ilyen általános fogalmak találatát meghatározni, felelő választ adni, mert a „vezetés” is, a „problémák” is (persze a „társadalom” és a „gazdaság” is) sokkal bonyolultabbak, rétegzettebbek, mint korábban. Mégis — egyetemi, állampolgári, politikai — tapasztalataim alapján azt kell mondanom, hogy a legfelsőbb testületekre nézve a kérdésben megfogalmazott feltételezés sok tekintetben helytálló vagy helytállónak tűnhet. Azért azon érdemes volna elgondolkodni, hogy itt valóban a „problémák nem ismerésével” van-e dolgunk, vagy egy olyan helyzettel, amelyben a politikai vezető testületek többszörös folyamatos lépéshátrányba kerültek (tudniillik ez nemcsak a problémák nem ismeréséből táplálkozhat!). De mint sok hasonló mostani bírálatnál, adósok maradtunk a dolgok mélyebb megvizsgálásával az okokat illetően, ez volna a lényeg.

Ahogy magam látom: nem a problémákat nem ismerik, hanem a politikai korlátokat látják túl „közelinek”, emiatt a megérett, határozott lépések későn, lassan születnek meg vagy elmaradnak.

— A politikai közmegegyezés a vezető testületek (gazdasági, érdekvédelmi, társadalmi) között tartalmában és módszerében konzerválódott — vagyis nem újult fel, nem módosult az évek folyamán, s ez lassítja és nehezíti a problémákra való választ.

— Általában túlértékeljük magunkat (nemcsak a „vezetés”) szeretünk relációban minősíteni (ezért nálunk még mindig... a többiekhez képest!), ez elhomályosítja a tárgyalagos

— Miben más ez, mint a fenti módszer, mi történik itt a jelentkezőkkel?

— A mi módszerünknek fentivel csupán egyetlen adata nossága van, a titoktartás kötelezettsége. Egyébiránt mi a Carl Rogers féle módszert követjük. E gondolatokról szerintem minden emberben saját fejlődési képesség van, s ez mindig a megnyilvánulás felé tör. A pszichológus és a kliens egyenrangúak a kapcsolatban, a szakember feladata, hogy a kliens kibontakozásához megfelelő környezetet, lehetőséget teremtsen. Itt nem folyik tanácsadás, a döntés és a felelősség a kliens kezében van, a pszichológia a szöveggyógyászhoz hasonlít, a kliens a fejlődéshez, a problémák megoldásához. Aki hozzájárul, azzal először arra törekszik, hogy a kezdeti bizonytalanság, félelem föloldódjon. A pszichológus megteremt egy biztonságos légkört, amiben a problémák feltárását izgalmas intellektuális kalandként éli meg a kliens. Ezt át kell élni, elmondással nem lehet igazán érzékelteni. A kapcsolat lehet egy alkalomra szóló, de rendszeres is, ezt is a „tanácskérő” dönti el. Mi mindenesetre felajánljuk a további találkozások lehetőségét.

M. G.

munka értékének megbecsülése sok más társadalmi-gazdasági feltételt követel. Például vissza kell hozni és ki kell építeni új — a társadalmi stabilizáció — foglalkozási rétegeket és értékeket.

Ugyanakkor nem győzőm hangsúlyozni — és ez nem elmentmondás —, hogy sokkal igényesebb, gyorsabb szerkezetátalakításra van szükség, ennek megfelelő munkaerőmobilitásra, a vállalkozások kiterjesztésére, átképzésre stb. S ha ez azzal jár, hogy 50-60 ezer ember átmenetileg „váltásban” van, azt nem kellene dramatizálni. A felhevített viták nem biztatják — inkább felmentik — azokat a vállalkozásokat és kormányzati szerveket, akiket inkább szigorítani kellene, hogy értelmesebb bér- és munkaerő-politikákat (például a szolgáltató területek javára) és a tőkeátcsoportosítás-sal segítsék a kibontakozást.

önértékelést és leszereli a politikai és gazdasági cselekvést. — A politikai-társadalmi vezető testületek összetétele az elmúlt két évtizedben nem változott a társadalom mai szerkezetével, életével, törekvéseivel és érdekeivel párhuzamosan és összhangban. A kiválasztás módszere ezekben nem elég meggyőző, a mobilitás alacsony, sajnos a mindennapi életből való „elidegenedés” jeleit is fel lehet fedezni.

Végezetül úgy gondolom, hogy egy vezérségi rendszer minden lépcsője visel valami felelősséget a helyzet valós megítéléséért, s ebből a szempontból is vannak kulcsponatok, döntő mozzanatok, és „minősített” helyzetek. Hogy érthetőbb legyen: az, hogy egy testület mennyire tájékozott, az nemcsak az egyes tagok külön-külön való tájékozottságától és felelősségvállalásától függ, hanem a rendtől és körülményektől, a környezettől, a kulcsponatok és áttételek hatásfokától is. Úgy tűnik, hogy „berendezkedésünk” alapos megújításra szorul, mert a főútvonalon túl sok a humán áramlások vesztesége és egyre több zavart okoznak a „kóbor áramok”. Talán nem anakronizmus azt mondani, hogy „valamennyi irástudónak” és valamennyi politikai-személyi műhelynek éreznie kell a maga felelősségét az ország sorsáért, a problémák megmutatásában és a megoldás keresésében egyaránt.

Nem szeretném, ha félreértenének: egyetemi tapasztalataimban ezt a felelősséget éreztem és érzem. Sok kemény, tisztázó és jobbító szándékú vitában vettem részt. (Néha úgy éreztem magam, mint a vándorló apostol Arany János legendájában. „A hegedű”-ben!) A vitákból persze tanulom, igyekszem ezeket hasznosítani és hűen továbbadni.

Kérdezték Budai János

Elkezdődött Buharin rehabilitálása

A magyar tömegkommunikációs eszközök február 8-án és 9-én tájékoztatták közönségünket a Buharin-rehabilitációról. Ezzel kapcsolatban felkerestük dr. Mihail István professzort — aki mint közismert, több mint két évtizede az elméleti történet előadásában tárgyalja a 20-as évek szovjet közgazdasági vitáit —, hogy válasszon néhány kérdésünkre.

— Mikor is volt a per?

— 1938. február 2-től március 13-ig tárgyalta a Szovjetunió Legfelsőbb Bíróságának Katonai Kollégiuma az ügynevezett „szovjetellenes jobboldali-trockista blokk” ügyét. A vádlottak közül közgazdászokként Buharin a legismertebb.

— Kik voltak a többiek, és mi volt a vád?

— Először is pontosítani szeretném a Népszabadság 1938. február 8-i számában a lap moszkvai tudósítójának tollából származó információt, Dunai Péter ugyanis azt írja, hogy 1938. március 13-án mind a tíz embert golyó általi halálra ítélték. A „szovjetellenes jobboldali-trockista blokk” ügyében — vagy rövidebben szólva a Buharin-perben — 21 embert ítélték a vádlottak padjára, és közülük 18-at ítélték golyó általi halálra, és 3-at különböző idejű, de tartós szabadságvesztésre.

A vádlottak a társadalmi-politikai élet különböző területein dolgozó — többségükben régi és kipróbált — bolsevikok voltak. 10-et közülük már korábban rehabilitálták. Ők a következők: Sz. A. Besszonov követségi tanácsos Németországban; G. F. Grinyko, a Szovjetunió pénzügyi népbiztosa; F. Hodzsajev, Üzbegisztán miniszterelnöke; A. Ikramov, az Üzbég Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára; V. I. Ivanov, a Szovjetunió erdőipari népbiztosa; D. D. Pletnyev orvosprofesszor; V. P. Sarangovics, a Belorusz Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára; I. A. Zelenszkij, a szövetkezeti központ elnöke; P. T. Zubarjov, a Szovjetunió földművelésügyi népbiztosának helyettese.

A Legfelsőbb Bíróság plénuma most, február 4-én a következőket rehabilitálta: N. I. Buharin; P. P. Bulanov, a Belügyi Népbiztosság titkára; M. A. Csernov, korábban Ukrajna kereskedelmi népbiztosa, 1934-től a Szovjetunió földművelésügyi népbiztosa; I. N. Kazakov, egy egészségügyi-tudományos kutatóintézet igazgatója; P. P. Krjucskov, a Gorkij Múzeum igazgatója, L. G. Levin, az orvos-tudományok doktora, a Kreml kórházának konzultánsa; V. A. Makszimov-Dikovszkij, a Közeledési Népbiztosság felelős beosztású dolgozója; H. G. Rakovszkij, Ukrajna volt miniszterelnöke, majd követ Angliában és Franciaországban; A. P. Rozengolc, a Külkereskedelmi Népbiztosság felelős beosztású dolgozója; A. I. Pükov, volt belügyi népbiztos, az OSZFSZK, majd a Szovjetunió Minisztartanácsának elnöke, 1923-tól 1930-ig a Politikai Iroda tagja, 1931-től 1936-ig a Szovjetunió közlekedési népbiztosa.

Aki hiányzik a névsorból, hogy teljes legyen a 21 fős létszám, az G. G. Jagoda, aki 1934–36-ban belügyi népbiztos. Az általa vezetett apparátus a korábbi koncepciók perек előkészítésében és megvalósításában, a megfelelő mellékszereplők kiválasztásában és a vallomások kikényszerítésében fontos szerepet játszott. Jagoda szerepe a műveletekben, akárcsak Kirov meggyilkolásában, mindmáig nem tisztázott. A Szovjetunió főügyésze az ő ügyében még nem nyújtott be fellebbezést, illetve törvényességi óvást.

Ami pedig a vádat, illetve a vádakot illeti, engedje meg, hogy szó szerint idézzem az SZKP története 1938-as kiadásának — közben leveszi a polcról ezt a könyvet — ide vonatkozó részét:

„Az 1937-es év új adatokat hozott napfényre a buharinista-trockista banda szörnycselekedeteiről. A bírósági tárgyalások a bebizonyították, hogy a buharinisták és trockisták már régóta a nép

kötik a »jobbaldaliak és trockisták blokkja« formájában.

A bírósági tárgyalások beigazolták, hogy az emberiségnek ezek a sörpredék... már az októberi szocialista forradalom első napjaitól kezdve összeesküvést szerveztek Lenin ellen, a párt ellen, a szovjet állam ellen. A breszti béke megkötésére irányuló provokációs kísérletek 1918 elején; a Lenin elleni összeesküvés és meggyezés a »baloldali« eszerekkel Lenin, Sztálin és Szergejev leteremtésére és megölésére 1918 tavaszán, a Lenin elleni gaz merénylet és Lenin megsebesítése 1918 nyarán a »baloldali« eszerek lázadásá 1918 nyarán; a párton belüli nézeteltérések szándékos kiéleltése 1921-ben a lenini vezetésnek belülről való megingatása és megdöntése céljából; a pártvezetés megdöntésére irányuló kísérletek Lenin betegsége alatt és halála után; államtitkok kiszolgáltatása és kémiszolgálatok a külföldi felderítő osztályoknak; Kirov elvtárs halál meggyilkolása; kártevő és diverziós tevékenység, robbanások; Menzinszkij, Kujbisev és Gorkij galád megölése — mindezek és ezekhez hasonló más gaztettek, mint kitűnt, húsz éven át Trockij, Zihovjev, Kamenyev, Buharin, Rükov és azok uszálhordozóinak részvételével vagy vezetésével mentek végbe a külföldi burzsoá kémirodák utasítására.

A bírósági tárgyalások kiderítették, hogy a trockista-buharinista szörnycselekedet végrehajtva gazdálk, a külföldi burzsoá kémirodák akaratait, azt tüzték ki céljukul, hogy a pártot és a Szovjetuniót feldarabolják, a Szovjet Tengeremelléket japánok kezére, a szovjet Belorusziát a lengyelok kezére és a szovjet Ukránját a németek kezére juttassák, a munkások és kolhozisták vívmányait megsemmisítsék, a kapitalista rabslolgaságot a Szovjetunióban visszaállítsák.

A fentiek egyrészt illusztrálják a kor politikai zsargonját, mely a »nép ellenségeivel« való leszámolást lengte körül. Másrészt, ha a vádaknak csak az együttese is igaz, már azért is golyó járna.

Természetesen a vádak nem igazak! De ennek az elismerése és kimondása egy hosszú processzus eredménye ugyanúgy, mint ahogy az elítélésük egy hosszabb folyamat egyik láncszeme volt csak.

— Hallhatnánk erről bővebben?

— Kezdjük az elítéléssel. Mint köztudott, a 30-as években egyre nagyobb méreteket öltött a sztálini személyi kultusz. A 20-as években a párton belüli vitázokat, sem a bal-, sem a jobbaldaliakat fizikailag Sztálin még nem semmisítette meg, hanem különböző pártbüntetéseket (esetenként a pártból való kizárást) kaptak. A 30-as években azonban a helyzet már megváltozott. Az erőltetett iparosítás, a lenini szövetkezeti elveket figyelmen kívül hagyó kollektivizálás növelte az ország gazdasági problémáit. Ezekért „természetesen” nem lehetett a politikai vezetést hibáztatni, hanem csakis az ellenség aknamunkáját, szabotázsait, a régi értelmiséget, tisztviselőket kiáltották ki bűnbaknak. El is kezdődtek a különböző perek. 1930 novemberében az úgynevezett Iparpárt pere, 1931 márciusában a menesvikék ellenforradalmi szervezetének pere, majd nyílt bírósági tárgyalás nélkül hoztak ítéletet a Dolgozó Parasztág Pártja ügyében. Közben Sztálin egyre gyakrabban hangoztatja azt a tételt, hogy a szocialista építés előrehaladásával az osztályellenesség támadása egyre dühöttebb lesz, és a párton belül is támad. Az osztályellenesegről terjesztett kép teljesebbé tételét szolgálta a leningrádi pártvezetőnek, Kirovnak a meggyilkolása. A népszerű pártfunkcionárius haláláért is az ellenség lett a felelős. De a körülmények egészen más suttalnak. A gyilkos Nyikolajev tettét csakis úgy hajthatták végre, hogy Kirov őrségéből segített neki valaki. Több mint gyanús véletlen az a tény, hogy a Kirov személyi őrségéhez tartozó csekista, amikor kihallgatásra szállították, autószerencsétlenség során életét veszítette, de úgy,

hogy a gépkocsi egyetlen más utasa sem sérült meg. A gyilkosság után a politikai rendőrség (az NKVD) leningrádi vezetői nagyon enyhe büntetést kaptak, 1937-ben azonban kivégezték őket, és így nincs tanú, aki a gyilkosság igazi megszervezőire valljon. A gyilkosság után egyrészt a belügyi és igazságügyi szervek szigorú utasítást kaptak, hogy gyorsítsák meg a terrorista cselekmények előkészítésével, vagy végrehajtásával vádolt személyek ügyét, a halálos ítéleteket azok meghozatala után azonnal hajtsák végre, mivel ilyen esetekben a kegyelmi kérvények elfogadhatatlanok. Másrészt a leteremtéseket egyre több embert érintettek, és egymást követték a perek, mint például a Zinovjev-Kamenyev, a Tuhacsevszkij, a Buharin stb. per. Az önkény 1937–38-ban tetőzik. Sztálin a »nép ellenségeivel« hadakozva lényeg-

N. I. Buharin (1888–1938)

ben leszámol a régi bolsevik vezetőgárdával. 1938-ban a lenini politikai bizottságból már csak egyedül Sztálin volt életben. A méretekre vonatkozóan illusztrálásként csak annyit, hogy például Sztálin 1937–38-ban 383 listát írt alá, melyet Jezsov vezetésével az NKVD állított össze, és amely előre tartalmazta a javasolt büntetés mértékét, azaz az ítéletet is. A XVII. pártkongresszus 1936 szavazatai vagy tanácskozási jogú küldötte közül a későbbiekben 1108 főt, a megválasztott politikai bizottság 139 tagjából 98 főt tartóztattak le ellenforradalmi cselekmények vádjával. Lehet, hogy van már

„Sztálin, önnel új időszak kezdődött, mely forradalmunk történetébe a »terror korszakának« címszava alatt fog bevonulni. A Szovjetunióban ma senki nem érzi magát biztonságban, álomra hajtva fejt, senki nem tudja, sikerül-e elkerülnie az éjszakai leteremtést. Senki nem számítat kegyelemre. Jobboldali és bűnbűz, október hőse és a forradalom ellensége, régi bolsevik és pártkínvili, kolhozparaszt és követségi képviselő, népbiztos és munkás, értelmiségi és a Szovjetunió marsallja — mindenki egyformán van kitéve a vérszappanoknak. Mindenki ugyanabban az ördögkerékben forog... Ön az egykori trockistákkal, zinovjevistákkal, buharinistákkal kezdte a vérszappanlást, aztán a régi bolsevikok kitérését folytatta, utána megsemmisítette a pártkínvili és pártáldereket, akik a polgárháborúban születtek és saját vállukon hordták ki az első ötvenes terveket és végül megszervezte a Komzomol lemezárását is...

Az ön örlött bacchanáliája nem tarthat már sokáig. Végtelen az ön bűnjástroma. Végtelen az ön áldozatainak listája, lehetetlenség mindet felsorolni. A szovjet nép előbb vagy utóbb a vádlottak padjára fogja ültetni önt, mint a szocializmus és a forradalom árulóját, mint a legfőbb kártevőt, a nép igazi ellenségét, mint a hamis bírósági perek szervezőjét.

Buharin rehabilitálásáért is többen közvetlenül és közvetve szót emeltek. A 70-es évek végén az olasz kommunisták vetik fel rehabilitálása szükségességét. 1987-ben az Ogonyok 48. számában jelent meg Medvegyev interjúja Buharin özvegyével és a Moszkovszkije Novosztj 1987. december 6-án Portré címmel új rovatot indított a lapban, melyet Voszkreszenszkij Buharinról szóló cikkével kezdtek.

1987-ben már történt egy rehabilitációs esemény. A Szovjetunió Legfelsőbb Bíróság 1987. július 16-án a Szovjetunió főügyésének óvása alapján megvizsgálta a Dolgozó Parasztág Pártja ügyével kapcsolatban elítelt 5 állampolgárnak az ügyét, és megszüntette velük szemben a büntetőeljárást, és megállapította, hogy a szóban forgó személyek ellen felhozottak nem merítik ki a bűncselekmény kritériumát. Egyébként a DPP létezése sem volt bizonyítható. A 15 rehabilitált közt van két ismert közgazdász is, N. D. Kondratyev és A. V. Csajanov.

Buharinék csoportjából mint említettem, tíz főt már korábban rehabilitáltak, a másik tíz esetében pedig 1988. február 4-én a Szovjetunió Legfelsőbb Bíróságának 38 tagú kollégiuma egyhangúlag, utólag, semmissé nyilvánította az 1938-ban hozott ítéletet és bűncselekmény hiján ügyüket lezárta. Ezzel Buharin rehabilitációja — és termé-

pontos adat a személyi kultusz áldozatairól, de én még nem láttam ilyet. Annyi biztos, hogy a párt-, szovjet, Komzomol-, katonai és gazdasági vezetők közül több tízezeren kerültek igazságtalanul a vádlottak padjára, börtönbe vagy büntetőtáborokba.

— Csak most, vagy már korábban elkezdődött az így elítelték rehabilitációja?

— Az igazságtalanul elítelték rehabilitációja is régebb óta tartó és intenzitását folyamatosan Sztálin halála után, illetve Hruscsov elsőtitkársága idején elkezdődött az „olvadás”, az igazság érvényre juttatása. Az SZKP XX. kongresszusán Hruscsov arról számolt be, hogy 1954-től a kongresszusig a Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma már 7679 embert rehabilitált. A kongresszus után kezdett elterjedni egy olyan nézet, hogy a rehabilitációk terén minden rendben van. Az 1959-ben megjelent pártfőrtéket a 30-as évek pereivel kapcsolatban arra a megállapításra jut, hogy „az alaptalanul üldözött emberek 1954–1955-ben teljesen rehabilitáltak”. A még nem rehabilitáltak életben maradt családtagjai, munkatársai azonban más véleményen voltak és beadványokkal árasztották el a különböző hivatalos fórumokat. Brezsnyev idején a folyamat lelassult, majd stagnált. A Gorbacsov által meghirdetett glaznoszty hatására és különösen a XXVII. kongresszus után a sajtóban is egyre többen kezdtek feszegetni a koncepciók perek és az úgynevezett fehér foltok kérdését.

Az Ogonyok hetilap 1987. évi 26. számában közlé tette Raszkolnyikov 1939-ből származó levelét. (Raszkolnyikov 1910 óta tagja a pártnak, a forradalmi eseményekben matrózként vett részt, kiemelkedő érdemeket szerzett a Vörös Tengerészet megszervezésében, dolgozott a Komintern központi apparátusában, a Kommunizistieszkij International folyóirat egyik szerkesztője, diplomata. Szolgálati helyéről 1939 áprilisában hazarendelték, utközben értesült leváltásáról, Párizsba menekült, ahol közlé tette Sztálinhoz írt levelét nyílt levél, majd szeptemberben öngyilkos lett.) A levelében egyebek mellett a következők olvashatók:

Buharin rengeteg előadást tartott, számos cikket írt, több brosjúrája és könyve jelent meg. 1912–13-ban írta meg „A járadékosok politikai gazdaságtana (az osztrák iskola érték- és profitelméletének kritikája)” című első könyvét, melyben Böhm-Bawerk, Oppenheimer, Tugan-Baranovszkij, Sztrove stb. nézeteinek sokoldalú bírálata alapján kimutatta, hogy az objektív közgazdasági kategóriák nem vezethetők le a szubjektív értékelésekből. 1915–16-ban megírta, de csak 1918-ban jelent meg nyomtatásban a „Világ gazdaság és imperializmus” című könyve, amely a kapitalizmus új fejlődési szakaszáról vallott bolsevik nézetek teoretikus igényű összefoglalása. E műhöz Lenin írt előszót és Buharin írásának tudományos jelentőségét abban látta, hogy a világ gazdaságának azokat az alapvető tényeit vizsgálja, amelyek az imperializmussal, mint egészszel, mint a legfejlettebb kapitalizmus meghatározott fejlődésszintjével függnek össze. 1920-ban jelent meg „A kommunizmus ábecéje”, melyet Preobrazsenszkijjel közösen írt. Ebben a könyv-

— A perrel és a bírósági rehabilitációról most már van némi fogalmunk. De magáról Buharinról jóformán még semmit sem hallottunk.

— Nyikolaj Ivanovics Buharin 1888. október 9-én született Moszkvában. Gimnazista korában kapcsolódott be a baloldali mozgalmakba. 1905-ben már a szocialdemokratákkal kapcsolatban álló diákmozgalom szószólója, röplapokat, illegális sajtótermékeket terjeszt. 1906-ban lép be a bolsevik pártba. 1907-től a moszkvai egyetem jogi karának hallgatója és közgazdásztanul. 1908-ban már a moszkvai városi pártbizottság tagja. 1909–1910-ben többször is letartóztatják, majd kizárják az egyetemről. 1911-ben Németországba emigrál, 1912-ösén Krakkóban találkozik először Leninnel. 1912–13-ban Bécsben él és egyetemen többek közt Böhm-Bawerk és Dieser előadásait hallgatja. Bécsben kerül 1913-ban közlekedési ismerettségbe Sztálinnal. A háború alatt Németorszá-

gon kívül járt, illetve élt Svájcban, Svédországban, Norvégiában, Dániában és az Egyesült Államokban. Az USA-ban kerül Trockijjal baráti kapcsolatba 1917-ben. A februári forradalom hírére Japánon keresztül tér haza. Májusban érkezik meg Moszkvába, ahol rögtön a Szovjet Végrehajtó Bizottságának és a pártbizottságnak a tagja. Szerkeszti a Szocial-Demokrat és a Szpartak című lapot. A párt VI. kongresszusán (1917. augusztus) KB-tagnak választják meg. 1917 decemberétől a Pravda szerkesztője. Tevékenyen részt vesz a Kommunista Internationalé megszervezésében, amely első kongresszusán beválasztja a végrehajtó bizottságba, sőt 1926 decemberében megválasztják a Komintern elnökének. 1929. júliusában azonban már elmozdítják a Komintern VB-ből, 1929-ben kizárják a politikai irodából. A XVII. kongresszus (1933-ban) még megválasztja a KB póttagjának és 1933-tól szerkeszti az Izvesztijját. Az új szovjet alkotmányt előkészítő 30 tagú bizottságnak 1935 februárjában lett a titkára és ebben a beosztásban kiemelkedő szerepet játszott az 1936-ban elfogadott „sztálini alkotmány” megkövetésében. 1937 februárjában, amikor a KB és a KEB együttes plénuma tárgyalja az ún. „Buharin és Rükov ügyet”, kizárják a KB-ből. Március elején a plénum ismét összeült, és megszervezték Buharin fizikai megsemmisítését, behívták, hogy a döntéshozó tájékoztassák, majd az ülésteremből való távozásakor tartóztatták le és egy teljes évet töltött vizsgálati fogságban.

Buharin, mint forradalmár és politikus, aktíván részt vett a párton belüli vitákban. Leninnel ellentétes álláspontra helyezkedett a forradalom előtt az állam, a proletárdiktatúra, a nemzetek önrendelkezési joga kérdésében, a forradalom utáni időszakban az államkapitalizmus, a proletárkultúra stb. kérdésében. 1918-ban „baloldali kommunista”, a szakszervezeti vita idején (1920–21) eleinte „ütköző” álláspontra helyezkedik, később Trockij csoportjához csatlakozik. 1923-tól a baloldali ellenzék legkövetkeztesebb bírálója, majd a pártegység nevében utasítja el a véleményalkotás szervezett lehetőségeinek biztosítását, a párton belüli kisebbség jogainak garantálását. A Preobrazsenszkij által megfogalmazott trockista gazdaságpolitika elkötelezett bírálója. 1927–29-ben a párton belül a jobbaldali ellenzék vezérének nyilvánították.

Buharin rengeteg előadást tartott, számos cikket írt, több brosjúrája és könyve jelent meg. 1912–13-ban írta meg „A járadékosok politikai gazdaságtana (az osztrák iskola érték- és profitelméletének kritikája)” című első könyvét, melyben Böhm-Bawerk, Oppenheimer, Tugan-Baranovszkij, Sztrove stb. nézeteinek sokoldalú bírálata alapján kimutatta, hogy az objektív közgazdasági kategóriák nem vezethetők le a szubjektív értékelésekből. 1915–16-ban megírta, de csak 1918-ban jelent meg nyomtatásban a „Világ gazdaság és imperializmus” című könyve, amely a kapitalizmus új fejlődési szakaszáról vallott bolsevik nézetek teoretikus igényű összefoglalása. E műhöz Lenin írt előszót és Buharin írásának tudományos jelentőségét abban látta, hogy a világ gazdaságának azokat az alapvető tényeit vizsgálja, amelyek az imperializmussal, mint egészszel, mint a legfejlettebb kapitalizmus meghatározott fejlődésszintjével függnek össze. 1920-ban jelent meg „A kommunizmus ábecéje”, melyet Preobrazsenszkijjel közösen írt. Ebben a könyv-

— Erre a kérdésre nem tudok válaszolni. Sőt, nem hiszem, hogy jelenleg bárki is készen állna arra, hogy beható elemzést adjon Buharinról, mint teoretikusról és politikusról. Itt már nem a bírálata, hanem a tudósokra vár ugyanilyen gondos, de sokkal bonyolultabb feladat Buharin tevékenységének tanulmányozása és elemzése kapcsán. Abban biztos vagyok, hogy itt, ugyanígy, mint az igazságszolgáltatásban, nem lehet kapkodni, hevenyészett megoldásokkal beérni.

A választ alapos elemző munka után lehet majd csak érdemben megadni. Ezt nagy mértékben elő fogja segíteni az is, hogy — remélem — a Szovjetunióban Buharin írásai kikerülnek a „zárt anyag” kategóriájából és könyvtárközi kölcsönzés útján a kutatók hozzáférhetnek majd, to-

ben az OK(b)P programjának népszerű magyarázatát adták. 1920-ban jelent meg „Az átmeneti időszak gazdasága” c. műve, amelyben az új társadalomhoz vezető átmeneti gazdasági-politikai rendszerét, sajátosságait és feladatait elemzte behatóan. Lenin egészében pozitívan értékelte a művét. 1921-ben jelent meg híres filozófiai műve „A történelmi materializmus elmélete”. 1925-ben látott napvilágot „Az imperializmus és a tökefelhalmozás” című könyve, amelyben Rosa Luxemburg és Tugan-Baranovszkij újratelmezési és válságelméletét, illetve a róluk folyó vitát elemzte. Ugyancsak 1925-ben gyűjtötte össze „A trockizmus kérdéseiről” címmel egy brosjúrába a baloldali ellenírt cikkei közül a „Le a frakciózással”, „Hogyan nem szabad megírni októberi történetét”, „Új felfedezés a szovjet gazdaságról, avagy hogyan lehet szétzúzni a munkás-paraszt szövetséget”, „A permanens forradalom elmélete”, „Az ellenzék gazdasági platformjának kritikája” címűeket. 1928-ban jelent meg „Egy közgazdász megjegyzései” című brosjúrája, melyben több érdekes gondolatot is felvetett. Többek közt utalt arra, hogy a szocialista felhalmozás optimuma nem az, ami magas és gyors, hanem az, ami tartós. Felhívta a figyelmet a hatékonyság, a megtérülés jelentőségére. Szerinte a fejlődéshez a belső piac felvevőképességét kell növelni, tehát a gazdaságpolitika központi problémája nem egy adott nemzeti jövedelemen való osztozkodás, hanem a nemzeti jövedelem növelésének a biztosítása. A szocialista ipar felhalmozása szerinte a parasztagazdaságok felhalmozásának a függvénye. Itt tárgyalta az arányos munkaráfordítás törvényét, és a rekonstrukciós időszak követelményeiből és az áruhiány tényéből kiindulva körvonalazta a ma kiegyensúlyozott növekedésnek nevezett gazdaságpolitikai követelményeket.

— Bocsánat a közbeszólásért, de Buharin tevékenységének nincs magyar vonatkozása?

— De igen! Egyrészt elképzelhetetlen, hogy a Kominternben fontos szerepet játszó politikusként ne került volna kapcsolatba a magyar kommunista mozgalommal, illetve a moszkvai emigráció tagjaival. Ezekről azonban konkrét ismereteim nincsenek. Másrészt vitája volt Varga Jenővel; Lukács György pedig bírálta Buharin filozófiai nézeteit.

A Komintern VI. kongresszusa 1928-ban új programot fogadott el. A programelőkészítő-szövegező bizottságban és a kongresszuson is Varga Jenő a hadikommunizmus kérdésében éles vitába került Buharinnal, e napirendi pont kongresszusi előadójaival. A programtervezet szerint a hadikommunizmus kivétel, az általános pedig a kapitalizmusról a NEP-re való közvetlen áttérés. Varga viszont az orosz és magyar tapasztalatokra hivatkozva, azt állította, hogy minden egyes új proletárdiktatúra esetében a hadikommunizmus lesz a szabály, a NEP pedig kivétel. Buharin, az elkövetett hibákat felsorolva, azt a végkövetkeztetést vonta le, hogy ilyen körülmények közt kész csoda, hogy a proletárdiktatúra egyáltalán létezett bizonyos ideig.

— Befejezésül még egy kérdést. Ön szerint miben volt igaza Buharinak és miben tévedett?

— Engedje meg, hogy erre közvetve válaszoljak. Az Izvesztijja tudósítójának, Bodnaruhnak a hasonló jellegű kérdésére Marov bír —, aki a legfelsőbb bíróság plénumán 1988. február 4-én az ügy előadója volt — a következő feleletet adta:

— Olvasóink nevében is köszönöm, hogy újabb értékes információkat kaphattunk — így egy csokorba kötve — arról a nagyon bonyolult ügyről.

Jó tanuló — jó sportoló versenykiírás

Az egyetemi tanács a Jó tanuló — jó sportoló verseny keretében minden évben értékes díjjal jutalmazza az egyetemi tanulmányokban és a sportban kiváló eredményeket elérő hallgatókat. Külön elismerésben részesülnek azok, akik egyetemünk sportegyesületében, a KSC-ben sportolnak.

A verseny rendezője az egyetemi tanács, a KISZ-bizottság, valamint a testnevelési tanszék. A versenyen részt vehet az egyetem minden nappali tagozatos hallgatója, aki az adott tanév első és második félévi tanulmányi eredményével és elért legjobb sportteljesítményével a versenykiírás feltételeinek megfelelően, azaz: bármely sportág bajnokságain egyéni versenyzőként, vagy csapattagként az illetékes szakszövetség által igazolható eredménnyel rendelkezik és a két vizsgaidőszakban tanulmányi átlagának számtani középértéke 3,5, vagy annál jobb. Azoknak a hallgatóknak, akik külső egye-

sület versenyzői, illetve játékosai, sportolási engedéllyel kell rendelkezniük.

A versenyre a testnevelési tanszéken beszerezhető nyomtatványon március 31-ig lehet nevezni. A verseny lebonyolításáért, az eredmények ellenőrzéséért és az értékelésért a testnevelési tanszék és a KISZ-bizottság felelős. A versenyre benevezett hallgató lecke-könyvének félévi lezárását követően köteles tanulmányi eredményét és legjobb sportteljesítményét a testnevelési tanszéknek bemutatni.

Az egyéni verseny győztese az a hallgató, aki a legmagasabb pontszámot éri el. Pontegyenlőség esetén az nyeri a versenyt, aki jobb tanulmányi eredményt ért el. Az egyéni verseny győztese egy évig védője a közgazdaságtudományi egyetem tanácsa által alapított Jó tanuló — jó sportoló verseny örökös vándordíjának. Az első három helyezett pénzjutalomban részesül. A győztes nevét az örökös vándordíjon bevéséssel örökítjük meg.

FISZOK-program:

Március 4. 13.30 óra:

Gyarmathy György: Bibó és a közgazdasági reformja 1945—50. (Önkormányzat, közigazgatás, helyi társadalom szekció)

Március 14. 20 óra:

A szakszervezet. (Előadás.) Az előadás és a szekciótülségek helyszíne a Kossuth-klub. A belépőjegy ára alkalmanként 30 forint, az éves bérlet ára 80 forint. Egyéb információk a szociológiai tanszéken.

Február 29. 18 óra:

Kamarási István—Zsolnay László: Egy humánreformkörvonalai (Reform és modernizáció szekció)

Filmrendezőink ezt most nem vállalják

Hangulatjelentés. Ezek a rólunk-nekünk szóló filmek most nagyon rosszkedvűek voltak. Rosszkedvű jelentések egy rosszkedvű korról. A tragédiák, a nyomasztó kiutalanság filmszemléje volt ez.

Nem hiszem, hogy a filmeket kellene vádolnunk rosszkedvűnkért. Nem hiszem, hogy összességében versenyre keltek volna: ki tud lehangozódni a film forgatni.

Bizonyára igazuk van azoknak, akik hiányolják a magyar filmtermésből a kellemes, gondtalan szórakozást nyújtó filmeket, melyek újra bevinnek a közönséget a moziba. Lehetne ilyen filmeket készíteni, de azok nagy valószínűséggel nem rólunk szólnának — és úgy tűnik, filmrendezőink ezt most nem vállalják. Vállalják viszont a magyar film igazi feladatát: hogy azt mondja el, amit helyettünk senki más nem mondhat el.

Fogjuk fel figyelmeztetésként filmrendezőink egyhangú rosszkedvét. Ezek a filmek nemcsak a beletörődést, hanem annak lehetetlenségét is kiválthatják. Lehet, a fil-

men belül nem adják meg a megoldást. De felhívhatnak együttgondolkodásra, összefogásra, vagy akár csak egyéni kitörésre.

A legtöbb vitára talán a Kárhózat adhat okot — a jatekfilmsemlén a külföldi kritikusok díját kapta. Túrhetetlenül lassú kameramozgással, zuhogó esővel, csillék vándorlásával, szénporosan szürke világával. Aki egyáltalán kibírja a nézőtérén a film végéig, biztosan felháborodva távozik. De ha a brashahorkai páros kategorikus „nem”-je után megtaláljuk a mi esetleges igenünket, ha bizonyítani tudjuk, hogy mindez még nincs így, és nem is kell, hogy így legyen — már elérték, amit akartak.

Ha vitázni kezdünk Góthár Péter végeláthatatlan alagútjának értelmezésén, a Tiszta Amerika „üzenetén”, már elindított valamit.

Távozzunk rosszkedvűen, felháborodva a moziból, vitatkozzunk, és várjuk az első magyar filmet, amely úgy szól rólunk, hogy nem nyomasztó víziók sorozatát, hanem felüdülést nyújtó filmkockákat perget elénk.

Dundi dudás Dundee-ből

Vitaanyagok a pb előtt

(Folytatás az 1. oldalról)

nük elő. Az ideológiai tézisek tartalmassága messze elmarad a kérdéskör tárgyalásának aktualitása, fontossága mögött.

Alakuljon munkabizottság

Ezt követően a tézisekről szóló vitaanyag felsorolta az ideológiai szférában kiemelt fontosságúnak ítélt kutatási területeket, irányokat. A megjelölt kutatási területekkel összefüggésben — egyetemünk társadalomtudományos és ideológiai jellegével — a vitaanyag javasolja, hogy „alakuljon az érintett tanszékek kutatóiból olyan munkabizottság, amely kollektív munkával olyan anyagot állít össze, amely tartalmával hozzájárulhat a kérdések igényes megválaszolásához”. (Pol. gazd. ideológiai összefüggései, termelési viszonyok stb.)

Az anyag felett élénk vita bontakozott ki. „Aki oktat, az nem térhet ki az ideológiai kérdések elől” — hangsúlyozta Szabó Kálmán. Vélemény kell mondani, ha állást foglal, ha nem. Felhívta a figyelmet arra, hogy sokszor az elméletet azonosítják az ideológiával, pedig van áldéologia is, amely a tudomány szakszerűségét megkérdőjelezi. Javaslata a kutatási területek közé sorolni a tulajdonviszonyok problémáját, továbbá az érdekvizonyok és érdekegyeztetés kérdéseinek kutatását, valamint a produktív és nem produktív kérdéskörök tisztázását.

A KISZ-bizottság véleményét tolmácsolta Horváth Gyula, amikor a tézisek célját keressze azt politikai manifestumnak minősítette. A manifestum célja az intézményrendszerrel szóló tézisek megalkotása, néhány ideológiai görcs feloldása, és a hatalomgyakorlás mai rendszerének legitimációja. Hiteltelenségét fejezte ki a tekintetben, hogy a tudományos feldolgozás változhat ezen a gondolkodásmódon.

Az ideológiai tézisek tartalmilag hibás dokumentum, nélküli a marxista metodológiát — hangsúlyozta hozzászól-

lásában Révész Ferenc. Az ideológia ugyanis nem agyszülemény, azaz objektív valóságon alapszik. A valóság elemzése nélkül a tézisek semmibe veszi a marxista metodológiát. A dokumentumnak nem a folytonosságra, hanem a gyökeres fordulatra kell helyezni a hangsúlyt, a hatalom folytonossága mellett. A párt előtt a radikális átalakítás feladata áll a totalitás szem előtt tartásával. Mindehhez több ponton kedvezőbbek a hazai és nemzetközi feltételek, mint korábban voltak.

Az elméleti általánosításra a mozgásban levő valóság elemzése miatt van szükség — hangsúlyozta Vámosi Sándor. Majd hozzáfűzte, hogy a tulajdonformák alapján ezt a társadalmat minden betegségével együtt, nyugodtan vizsgálhatjuk szocialistának. A téziseket gyengébbnek értékelte Berecz Jánosnak az ideológiáról szóló beszédénél. Vitatta a téziseknek az átmeneti társadalomra vonatkozó megállapítását.

A téziseket nem lehet elfogadni — állapította meg Kovári György. Cseppfolyós elabórátum, lapos praktizmus jellemzi. A vitaanyagot is több szempontból kifogásolta: helyenként terjedős, akadémikus. Szerinte csak egy-két alapkérdésre kellene koncentrálnia az anyagnak, a társadalomtudomány eredményeinek felvonultatásával. Nem értett egyet azokkal, akik az értelmiség megkülönböztetett kezelését hangsúlyozták a vitaanyagban. Szerinte nem tesszünk jót, ha a zavarosban lévő megpróbáljuk az értelmiséget előnyökhöz juttatni. Kell annyi tudatossággal rendelkeznie az értelmiségnek, hogy belássa, nem ő az elkövetkező időszak legnagyobb vesztese elsősorban.

A nemzetközi munkásmozgalom tapasztalatainak felhasználására hívta fel a figyelmet Gyenge Zoltán, például a szociáldemokrácia tapasztalataira.

Több oldalról kifogásolta az ideológiai téziseket nemzetközi aspektusokból Palánkai Tibor is. Válság van a szoga-

lomban. Sokkal nyitottabbnak kellene lennünk a nemzetközi kérdésekre. A belső reform nem kapcsolódik egy világ gazdasági modernizációhoz.

Közel ötszáz kommunista közönség vállalta a tézisek megvitatását az országban — tájékoztatta a pb-t Bródy Péter, a budapesti pártbizottság osztályvezetője. A viták jellemzője: újdonságigény; általános helyeslés; erőteljes elutasítás az ártermelő viszony és tulajdonviszonyokkal kapcsolatban; a radikális reform elutasítása.

Az egyetemi anyagban kerüljön megfogalmazásra a tézisek teljes értékelése — kérte Madi Csaba — s itt utalt a ker. kari pártalapszervezetet elutasító véleményére. Az a véleménye a pártalapszervezetnek, hogy a helyzet nem elég érett a változások kikényszerítésére.

A napirendi pont lezárásával Szarvas László pb-titkár a testület nevében kifejezte köszönetét azoknak, akik az anyag készítésében részt vettek. Az ülésen elhangzott javaslatokkal kiegészítve a pb felhasználja az anyagot a további munkában, és egyben elfogadta a munkabizottságra és annak feladataira vonatkozó javaslatot.

A párt vezető szerepéről

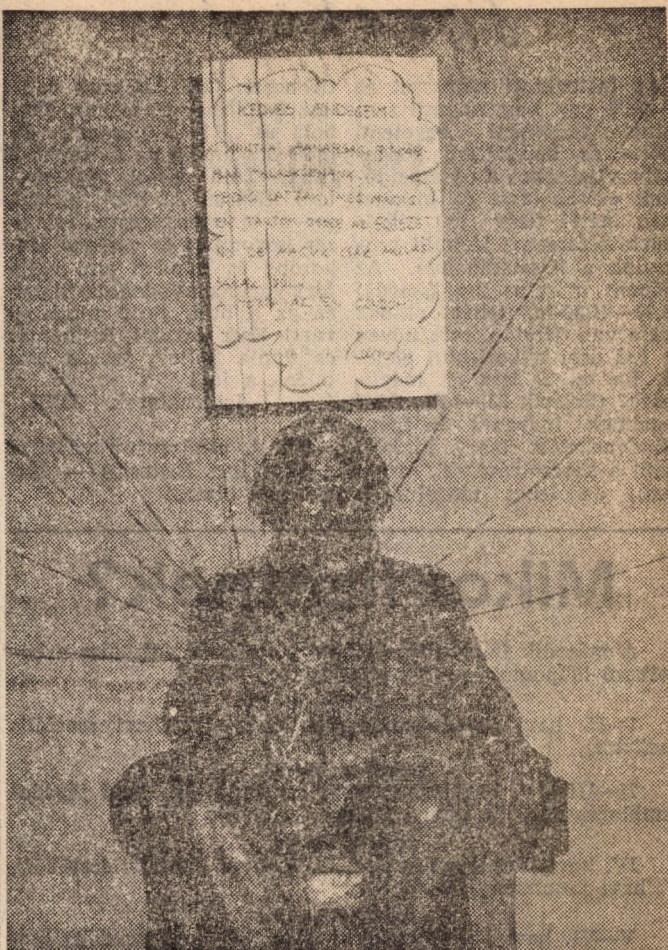
Ezt követően „A párt vezető szerepéről társadalomunkban, a politikai intézményrendszer továbbfejlesztéséről” című tézisekről kialakult észrevételek, javaslatok megvitatására került sor. A pb részére készített írásos anyag, melyet előző számunkban ismertettünk — előadójára Varsányiné Szabó Mária volt. E témához kapcsolódott Solt Katalin tájékoztatója a párt vezető szerepéről egyetemi pártszervezetünkben több helyen lefolytatott vitáiról szóló tájékoztatója: „Komolyan és felelősséggel tárgyalják a témát. A párt vezető szerepével foglalkozó tézisekről azt is megfogalmazták, hogy az nem lehet vitaalap. Nem látnak garanciát arra, hogy figyelembe is veszik a párttagság által megfogalmazott véleményeket. Több alapszerve-

zet szeleplek, feszültségvezetőnek érzi ezt a vitadömpinget, míg néhány alapszervezet új stílus jeleként értékeli. Az anyaggal kapcsolatban a vitákban megjegyezték, hogy hiányzik a helyzetértékelés, hiányzik a magyarázat arra, hogy a jelzett változásokra miért van szükség. Hiányolják ezenkívül a tudományos eredmények felhasználását az eddigi fejlődés értékelését. Megállapították, hogy a tézisek az óhajok gyűjteménye, pedig alapvető változások szükségesek. Elvetik azt a megállapítást, hogy a szocializmus építésének magasabb szintjére értünk. Kevés javaslatot tartalmaz a dokumentum a változás kritériumaira. A párttagság kirekesztettségét a tézisekből szinte kivétel nélkül jelzik. (Az egyszerű párttag csak néző. Párttagság = szervezett párttagok csapata. A párttag politikai önmegvalósítása a pártban kívül sikeresebb.) Igénylik a nyilvánosságot az alulról való építkezést, a választott vezetőknek a választók által való folyamatos ellenőrzését. Igénylik a véleményekre való reagálást, továbbá, hogy a párttagok ne csak véleményét mondassanak, hanem egyes kérdésekben döntéshessenek is. Szinte kivétel nélkül elvetették azt a megállapítást, hogy a pártban belüli választási rendszer alapvetően bevált.”

Az írásos anyag és az elhangzott tájékoztató felett megnyitott vita kitért a pártban belüli pluralizmus kérdésére, szó volt arról, hogy az országgyűlés korlátozott szerepet játszik a párttal szemben. Felhívták a figyelmet a nyilvánosság megteremtésének fontosságára, amely hozzásegítheti a párttagságot a vezető munkájának figyelemmel kíséréséhez és a jobb kiválasztáshoz.

A vita lezárásával Szarvas László pb-titkár javasolta az ideológiai tézisekről és a párt vezető szerepéről készült vitaanyagok öszedolgozását. A határozati javaslatokkal együtt a pártbizottság a két dokumentummal kapcsolatos vitaanyagot elfogadta.

H. E.

Ő is készül a KEN-re

Francia- és német nyelvű kulturális hét

Az Interklub német szekciójával február 29.—március 6. között rendezzi a német nyelvű kulturális hetét. A nyelvi jellegű rendezvények középpontjában a videoteknológia áll, melynek igen nagy szerepe van a nyelvtanításban. Egy NDK-beli és egy nyugatnémet szakember segítségével a hallgatók két műhelyfoglalkozáson különböző technikákat, módszereket sajátíthatnak el. Egy NSZK-beli bankár a bankszakmában létező vegyesvállalatok (joint ventures-ök) működéséről tart előadást, Matthias Mander, osztrák menedzser és szépirodákéna, pos műhelyfoglalkozást tart. 15-20 főnek a vállalatvezetéssel, menedzserképzéssel kapcsolatban. Günther Deicke, fiatal NDK-beli költő, műfordító műveiből olvas majd fel. Filmvetítés is lesz: egy Brecht-mű alapján készült NDK-beli filmet nézhetnek meg az érdeklődők. A magyarországi németek kulturális hagyományörzése, jelenlegi kulturális törekvései kérdéskörben dr. Karl Manherz a meghívott előadó. Az eddigi legérdekesebb színházi kínálat lesz az idén: két-két nyugat-berlini és keletnémet, valamint egy osztrák csoport is szerepel. Lesz pantomim, zenei paródia, burleszk, egyszerűes színház! Ezek a művészek szabadúszó felprolik, akik az alternatív kultúra, a kísérleti avantgarde színház rejtelmeibe avatnak be minket. A kulturális hét alatt, idén is árulnak német nyelvű szak- és szépirodalmi könyveket; s a programo-

kat a szokásos, német folklórra épülő bál zárja, ahol az összes előadó-szereplő elbűsül a közönségtől. A záróbulin idén is lesz táncszalag, a német konyha remekeitől pedig vacsorát készítenek a hallgatók.

A francia-belga hétre március 7-20. között kerül sor. Az egyetem aulájában március 7-én Csaki Csaba rektor nyitja meg a francia plakátkiállítás és agrartéma-jú fotókiállítás. A Nyelvi Intézetben szinte mindennap lesz többórás videoműsor Franciaországról és Belgiumról. Több francia nyelvű játékfilmet is vetítenek majd a legkülönbözőbb témákban (például Egy szobalány naplója; Észak csillaga; Asterix, a gal; A Makarensko utcai adássorozaton többek között a frankofónia helyzete; a francia nyelv a tudományos világban; kommunikációelmélet; a belgiumi frankofónia nyelv — témakörökről lesz szó. Francia nyelvű belga könyvek bemutatása is várható. Francia diákcsoporttal március 12-én Esztergomba kirándulhatnak az érdeklődők; ugyanezen a napon este magyar és francia színdarabok, énekek közös műsort adnak a Nyelvi Intézet színháztermében. Még két színházi előadás szerepel a programban: 15-én a József Attila Színházban Saint-Exupéry kis hercegét, 17-én az Erkelben pedig Bizet: Carmen című operáját tekinthetik meg a résztvevők.

— ri

KDC-programok

A KDC február 26-i programja: Bikini koncert, Ven-dég: Pataki Attila és Molnár Csaba (Edda), Film: Egy csirkefogó halála (Alain Delon és Ornella Muti). Meglepetés: HiFi sztereo, rock-video.

Diszkó; casinó; teaház; egérderby; fagyizó.

Az Art Reaktor nevű, nemrég alakult, intellektuális zenét játszó együttes ad koncertet a Közgázon március 4-én. A KDC vendége Haumann Péter lesz, aki önálló estjét mutatja be. Két filmet vetítenek: az egyik a Gyilkosok körútja című francia krimi, a másik meglepetés!

Elhalasztott döntések

Szuhay Miklóst, a gazdaságtörténet tanszék vezetőjét választotta elnökekül a közművelődési bizottság február 17-i ülésén. A jelenlévők tudomásul vették, hogy a testület titkárait teendőit a közművelődési titkárság vezetője, Kovácsné Audikovszky Irén látja el. Jelölték hiányában a március 9-i ülésre halasztották a bizottság diák társelnökének megválasztását.

Erre az ülésre maradt a közművelődési célú pénzeszközök felosztása is, mivel a résztvevők — egyes pályázatok kései beérkezése és fénymásolási nehézségek miatt — nem tudták áttekinteni a támogatásért folyamodók pályázatait. (Ez egy körülbelül 40 oldalas dokumentum.) Másrészt azért sem hozhattak ez ügyben döntést, mert tisztázatlan maradt, hogy a Közgáz Diákcentrum milyen összeggel járulhat hozzá a támogatási kerethez. (Ez a KDC és a hozzá hasonlóan jelentős anyagi bevétellel rendelkező öntevékeny csoportok pénzügyi elszámolási rendjének készülő egyetemi szabályozásától függ.) Március 9-én a pályázatok alapos ismereté-

ben a Kovácsné Audikovszky Irénből, Horváth Gyula KISZ-titkárból és Lenger Csaba IV. évfolyam tervgazd. szakos hallgatóból álló előkészítő csoport tesz javaslatot az egyes öntevékeny csoportoknak jut-tatandó összegekre. A folyamatos működésükhöz szükséges összegeket a döntés meg születéséig biztosítják a csoportok számára.

Az érintettek közül, valamint a gazdasági igazgatóság képviselőiből és más (jogász) szak-értőkből álló bizottság feladta lesz a jelentős pénzbevitellel rendelkező közösségek (KDC, Ráday-klub) anyagi elszámolási rendjének kidolgozása. Ennek határideje ugyan-csak március 9-e.

Szuhay Miklós, az öntevékeny csoportok jelenlévő tagjain keresztül nyomatékosan felkérte a közösségeket, hogy a következő üléstől kezdődően a képviselőikkel felruházott, állandó megbízottakat delegáljanak a közművelődési bizottságba. Ez a feltétele annak, hogy a testület legitim formában gyakorolhassa döntési és egyéb jogköreit.

K. S.

Jégen a Közgáz

Az instruktori szervezet és a DSK egy hagyományt szeretne teremteni egyetemi sport- és közéletünk központi vizeiben: a vizsgaidőszak csúszkálási és bukási után méltó felvétel és télibúcsúztató farsangi jégbulit rendezünk a Kisstadionban. Az időpont március 2-á (szerda) 16.30–21.30-ig, tehát akinek órája van délután, még bőven ki tud érni a kori-buli elejére. De mi is lesz itt megfigyelve? (Belépő: 25,- Ft., DSK tagoknak ingyenes belépés.) Mindenekelőtt lehet kísérletezni a korcsolyázással, (orvos lesz), de lehet táncolni is

(Koncert: ORKÁN rock roll), lesz forraltbor és teaház, tombola és „Kl a párom”, elménybeszámoló az Olimpiáról (Engi-Tóth páros), jégbemutató (Százaz András), egyéni, sor- és tömegversenyek, jelmezes felvonulás és verseny, jégkorong és minden ami belefér! Várunk mindenkit, hiszen ez az a buli, amit mindenki várt! Ezer leszűrt Rittberger és dupla Saltov, szerda este miénk a jég!

Instruktorok + DSK

Ps: A rendezvény védnöke a Hungária Biztosító — biztos, ami biztos!

Mikor fizetnek?

A második félévben az állami juttatások kifizetése a következő időpontokban fog történni:

Február 25–26–29.

I–II. havi jövedelemkiegészítés, II–III. havi szociális ösztöndíj;

március 16–18.

II–III–IV. havi tanulmányi ösztöndíj, III. havi jövedelemkiegészítés, IV. havi szociális ösztöndíj;

április 19–21.

IV. havi jövedelemkiegészítés, V. havi szociális ösztöndíj, V. havi tanulmányi ösztöndíj;

május 10–12.

V–VI. havi jövedelemkiegészítés, VI. havi szociális ösztöndíj, VI. havi tanulmányi ösztöndíj, szakmai gyakorlatok pénzei.

A jövedelemkiegészítés összege 1988. január 1-jétől 610 forint.

Kostyál Ferenc E. DJB-elnök

Tanulmányi verseny

Az ipari üzemszervezési tanszék ez évben is megrendezi hagyományos tanulmányi vetélkedőjét, amelyen öt-hét hallgatóból álló — nem feltétlenül egy csoportból toborozódó — csapatok vehetnek részt. Előzetes feladatként a csapatoknak egy tíz-tizenöt oldalas dolgozatot kell beadni A vállalati tanács (mint a kollektív vállalatvezetés domináns formája) működésének tapasz-

talatai és az önkormányzat jövője címmel. A dolgozat elkészítéséhez és a vetélkedőre való felkészüléshez a tanszék előzetes szempontokat és javasolt irodalomjegyzéket biztosít. A verseny időpontja 1988. április 27-e. Az első három helyezett csapat a szokásoknak megfelelően — pénzt jutalmat és vizsgakészítési ményt is kap.

Ipari üzemszervezési tanszék

Tanulmányi versenyek

A belkereskedelmi tanszék tanulmányi versenyt hirdet II. évfolyam nappali áruforgalmi szakos, II. évfolyam nappali Tanár „C” szakos és III. évfolyam esti áruforgalmi szakos hallgatók részére.

Feladat:
Végezzen elemzést
— a magyar lakosság fogyasztásának alakulásáról 1975–1985-ig,
— a fogyasztás és az áruforgalom összefüggéseiről, vagy
— a jövedelem, a fogyasztás és a kiadási szerkezet kapcsolatáról.
A témakörökön belül, az elemzés, összehasonlítás csoportjait a pályázó hallgatók szabadon választhatják meg.

Beadási határidő:
1988. április 15.

Térjedelem:
maximum húsz gépet oldal + mellékletek

Díjazás:
I–III. helyezett Áruforgalom gazdaságtana tárgyából jeles gyakorlati jegyet kap; IV–VI. helyezett Áruforgalom gazdaságtana tárgyából mesterül a második dolgozat alos.

Pénzjutalom:
I. helyezett 2000 forint; II. helyezett 1500 forint; III. helyezett 1000 forint.
Budapest, 1988. február 10.

A belkereskedelmi tanszék tanulmányi versenyt hirdet Áruforgalom szervezése című tárgyból.

Feladat:
Elemesse a bolti kiskereskedelmi hálózat fejlődését 1975–1985 közötti időszakban. Erősebbje a jelenlegi hálózat forgalomlebonnyító képességének eredményeit, problémáit.

Pályázhatnak:
III. évfolyam áruforgalmi szakos, III. évfolyam Tanár „C” szakos hallgatók, III. évfolyam esti áruforgalmi szakos egyénileg, vagy maximum három tagú csoportban.

Forrás:
Belker. Statisztikai Évkönyv, Kereskedelmi Szemle évfolyamai.

Térjedelem:
maximum húsz oldal (+ mellékletek)

Konzulensek:
dr. Abraham Agóta (E 302), dr. Bodor Szabolcs (E 310)

Beadási határidő:
április 15.

Értékelés határideje:
április 29.

Díjazás:
1–6. helyezett aláírást kap Áruforgalom szervezése című együtt, 1–3. helyezett automatikusan részt vehet a komplex tanulmányi verseny szövebeli fordulóján. (1988/89. I. félév)

Pénzjutalom:
I. helyezett 2000 forint; II. helyezett 1500 forint; III. helyezett 1000 forint.
Budapest, 1988. február 15.

Sakkozzunk!

Szerettek sakkozni? Ez speciál engem egyáltalán nem érdekelt. De van egy sakkszaktársunk. A múltkor alapítottuk. Sőt, azóta már, győztes mérkőzést is vívtunk. Csapatkánk összes tagjai a Kinizsi F/5. V. emelet lakója, vagyis itt lakunk. De ez meg gondolom benneteket nem érdekli.

Szóval a lényeg: — mióta megvertük az L/6-ot, piszok nagy a mellényünk, s ellenfelet keresünk. Egy másik olyan 6–8 tagból álló csapatot (csapat csapat hátán), melynek tagjai valamennyien közzgazsók, s hajlandók lennének velünk megmérkőzni. Ismét fel kívánom hívni rá a figyelmet, hogy irtó nagy mellényünk van. Helyszínt (a szintünk konyhája) és időpontot mi biztosítunk, a sakk-táblákat azonban közösen kell beszerezni.

Az eddigiekből azt hiszem kiderült, hogy mi éppenséggel nem vagyunk egy sakkszenomének (bár azt hiszem csapatunkból néhányan ezt ki

fogják kérni maguknak), csak egy vig kedélyű vidám társaság, akik szeretnek együtt bohóckodni, na és nyerni! Ezért jó lenne, hogy akik esetleg netalántán ki merésznének állni ellenünk, nem egy szedett-vedett társaság lennének, hanem valamiféle félig-meddig összetartozó banda. Például kollégiumi szint, rögbicsapat, asztaltársaság, harem, i ták dalse...

Privát véleményem az, hogy úgysem lesz jelentkező, de a többiek mondták, hogy próbálkozzunk, hátha... Fel-szeretném még hívni a figyelmet, hogy eme felhívásunkat eddig nem támogatta a KISZ, a HT, a PT(NY)K, a Hazafias Népfront, a szakszervezetek, az MHSZ, a Nótanács stb. Bár lehet, hogy azért nem, mert eddig nem tudtak róla.

Szóval bármely csapat jelentkezését örömmel fogadjuk, itt az őtödiken, illetve Civisnél. Ennél bővebb felvilágosítást rajtam kívül úgysem tud adni senki!
Az F/5 nevében: Drusza

Rectori utasítás

Az öntevékeny csoportok nyilvántartásba vételéről

I.
Az oktatásról szóló 1985. I. sz. törvény és az ahhoz kapcsolódó MIM. rendelet intézkedik a hallgatói öntevékeny közösségekről is. A jogszabályok — értelemszerűen — az egyetemnek is feladatává tesszik az öntevékeny közösségek tevékenységének segítését. Az öntevékenység, a köznevelődés az egyetem alapfunkciójának, az értelmiségiségnek szoros része. Magában foglalja az általános műveltség, a szakmai kultúra, a politikai kultúra öntevékeny elsajátításának és művelésének számos területét. Feladata, hogy segítse a sokoldalúan képzett, korszerű szakmai felkészültségű, általánosan művelti szocialista közgazdász értelmiség képzését, és önképését, a társadalmi közéleti szerepvállalás kialakulását. Támogatandó minden olyan csoport, melynek célja és programja összhangban áll társadalmunk céljaival, értékeinek megőrzésével, azok kívánatos fejlődési irányával, s melynek tevékenysége végsősoron a fenti irányba mutat. Ugyanakkor elengedhetetlen működésének rendjének, feltevételeinek szabályozása is. A fentieknek megfelelően az egyetemi tanács a szervezeti és működési szabályzat 57. §-ában az alábbiakat fogalmazta meg:

„1. Hallgatói öntevékeny csoport (például kör, klub, kollégiumi csoport): a) alakulhat tanulmányi, tudományos, közművelődési, sport és más törvényes célból; b) tagsága önkéntes, tagjai lehetnek nem hallgatók, illetve más egyetemeken hallgatók is; c) maga határozza meg tevékenysége tartalmát és formáját; d) belső ügyeiben önállóan dönt, maga választja meg vezetőit; e) a költségvetési előírások szerint önállóan gazdálkodik a rendelkezésére álló anyagi eszközökkel, saját bevételeivel és a külső forrásból származó támogatásokkal.

2. A hallgatói öntevékeny csoport megalakulását köteles írásban bejelenteni a rektornak. A bejelentésnek tartalmaznia kell a csoport tervezett tevékenységének leírását, működési formáját, illetve belső szabályzatát. Amennyiben a csoport igényt tart az egyetem helyiségeinek, eszközeinek, illetve nevének használatára, nyolc nappal a megalakulás előtt konzultálnia kell a rektorral vagy a rektor megbízottjával.

3. Az öntevékeny csoportok felett a rektor vagy annak megbízottja gyakorol felügyeleti jogot. Az öntevékeny csoportot jogszabálysértő működés esetén a rektor feloszlathatja vagy működését felfüggesztheti.

4. Az öntevékeny csoportokra vonatkozó döntések meghozatala előtt véleményüket meg kell hallgatni.

5. Az egyetem a jelzett tevékenység alapvetően a hallgatókból és az oktatókból álló öntevékeny csoportokban folyik. Ilyen csoportnak tekinthető minden olyan közösség, amely szervezeten, folyamatosan dolgozik és működésének bejelentését az egyetem rektorára eljuttatja (például szakmai, tudományos szervezetek, kollégiumok, klubok, művészeti csoportok, amatőr sportcsapatok stb.).

II.

Az öntevékeny csoportok zavartalan működése érdekében az SZMSZ-ben foglaltak szerint elrendelem, hogy
— a már működő öntevékeny csoportok 1988. február 15-ig,
— az alakuló öntevékeny csoportok megalakulásuk előtt nyolc nappal jelentsek be megalakulási szándékukat.

1. A bejelentésnek tartalmaznia kell:
— a csoport tervezett tevékenységének célját, programját,
— működési körét és formáját,
— a felelős szervező(ők) nevét, címét,
— a belső szabályzatát, valamint, hogy
— az érvényes jogszabályoknak megfelelően fejt ki tevékenységét.
2. A bejelentést megelőzően az alakuló csoportok szervezői a tervezett működési területnek megfelelő bizottságok (közművelődési bizottság, hallgatói tudományos tanács stb.) elnökeivel konzultálnak.
3. A bejelentést a rektori hivatalba kell benyújtani, annak elfogadásáról a rektor nyolc napon belül írásban válaszol.
4. Az öntevékeny csoportok az egyetemről kérhetik a tevékenységük személyi, tárgyi, anyagi támogatását. A támogatás formájáról, mértékéről a rektor dönt.

5. Amennyiben a csoport által szervezett rendezvények széles közönség számára rendezettek (előadás, koncert, színházi előadások stb.) és árbevételüket az egyetem által biztosított szolgáltatásokkal meg kell téríteni. Ennek módját, mértékét külön megállapodásban kell rögzíteni, melyet az egyetem részéről a gazdasági főigazgató és a rektori hivatal vezetője ír alá.

6. Az öntevékeny csoportok gazdálkodását az általuk beszerzett eszközök nyilvántartását és a kiadványok kiadásának rendjét külön szabályozom.

7. Az öntevékeny csoportok felett a felügyeletet az illetékes rektorhelyettes, vagy a rektor más megbízottja gyakorolja.

8. Az öntevékeny csoport működését a rektor felfüggesztheti, vagy a csoportot feloszlathatja, ha annak tevékenysége jogsértő, vagy az egyetem hírnevét csorbitja.

9. Az öntevékeny csoportra vonatkozó döntések meghozatala előtt véleményüket meg kell hallgatni.

Ezen utasítás 1988. január 1-jén lép életbe.

Csáki Csaba
rektor

Pletykarovat

A diákvezér nincs egyedül

Az országos hírű diákvezető nincs egyedül. Mellette állnak mindazok, akik megválasztották, sőt lehet, hogy még többen, de leginkább az a csinos szöke, egyesek szerint barna hallgató, akivel az utóbbi időben sűrűn együtt látták. A „rettenthetetlen harcos” gyengéd pillantások pühtöttak volna meg? Igen, úgy tűnik, ez a férfisors, ez elkerülhetetlen.

Megingathatja-e ez a fejlemény a választók bizalmát — tehetnők fel a kérdést. Nos mindenekelőtt látnunk kell, hogy képviselőnk nem nő. Így házasságtörésről nem lehet szó. Minthogy kétes hírű

éjszakai mulatókról sem szólnak a hírek, nem sejtethetjük az események mögött egy kiégett politikai karrier megédesítésének kísérletét. Eppen ellenkezőleg!

A legutóbbi politikai vitásten hősünk olyan élesre fent pengével vívott az érvek adáz csatájában, olyan kerülhetetlenül tette fel kereszt-kérdéseit a vita szakértő vendégeinek, hogy ebből csak egy következtetés adódhat: A magánélet mezején aratott sikerek nemcsak lefegyverzők lehetnek, de fel is vertezhetnek a közélet dszongelében és iszapbirkózásaiban való helytállásra.

Helyreigazítás

Ezúton értesítjük olvasóinkat, hogy a múltkor számunkban a fejléc tévesen, Gizgazdászként jelent meg. A hibáért elnézést kérünk.

A sajnálatos elírás ugyanakkor bizonyos félreértésekre adott okot, amelyeket el kell oszlatnunk. Elterjedt az el-képzelés, hogy a lap „új” címevel egy sajátosan új tartalmi törekvésüknek kívánták frappáns összegzését adni a szerkesztők. A rémhír szerint az újság szerzői ezentúl kulturális, politikai, gazdasági és tudományos közéletünk közt lépésszerűen válogatva kívántak egyes véleményeket hasznosnak értékelni, másokat vadhajtásnak minősíteni. Az „új cím” állítólag ez utóbbiak kigyomlálásának tevékenységét takarta volna. Nem erről van szó!

Egyszerű technikai hiba történt. Mivel a lapot megjelenés előtt a korrektorokon, a del-

előtti és délutáni szedőknél ki-vül csak az újság szerkesztője, gyakorolnoka és három újságírója olvasta el (néhányszor), ezért ez az apró hiba senkinek sem tűnt fel.

K. S.

A Marx Károly
Közgazdaságtudományi Egyetem
lapja
Felelős szerkesztő:
FARKASINSZKY HALÁY EDIT
Szerkesztőség:
1093 Budapest IX., Dimitrov tér 8.
Telefon: 174 548
Kiadja a Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3.
VAGNER FERENC
vezérigazgató
63–3923. Szikra Lapnyomda,
Budapest
Felelős vezető:
CSÖNDES ZOLTÁN
vezérigazgató

Kedves Kassahun Abberu!

Kitűnő magyarsággal megfogalmazott nyílt levelét olvasván elnézést kérek az akaratlan sértésért. Teszem ezt annál is inkább könnyű szívvel, mert írásom nem az etióp közoktatásról szól, s a szövegben szereplő buta fordulat mindössze stilisztikai funkciót szolgált.

Valesicsák Imre

Tisza-túra

A szakszervezeti bizottság ládi túrát szervezünk: cé-lunk az aktív pihenés, kikap-csolódás, nem pedig a telje-sítmény.

Kérjük, hogy az érdeklő-dők jelezzék szándékukat március 1-ig a szakszervezeti bizottságon, mert legalább hozzávetőleg tudnunk kell, hány hajóra lesz szükségünk. Felvilágosítást Liener Péter (tud. szob. tanszék) ad.

Tiszán innen, Tiszán túl...!

Akarsz? Ugye nem! En legalábbis nem ajánlom! Szóval me-gyünk! A Tiszára. Vízitúrázni! Július 22-től augusztus 7-ig. A fel-tételek hasonlóak, mint a PT(NY)K eddigi túráin mindig, pecsét-(nyel)ő képesség és megfelelő pihentettség. Komoly, megfontolt embereknek a túra nem ajánlott, mivel halálra unnák magukat. Mi meg őket. A problémánk a következő: ránk is hatott Kornai apánk, s ezáltal nálunk is jelentkezik bizonyos szűk keresztmetszetek. Tehát, aki úgy érzi, hogy a pályázati feltételeinknek eleget tud tenni, s ha török, ha szakad (ha szakad akkor elázunk) velünk akar csónakázni a Tiszán, az most halál komolyan adja le jelentkezé-sét március 15-ig Kinizsi F 513 Drusza, Ráday 106 Duca, Kinizsi F 592 Gyula, valamint Civis, akárhol.

Senkit sem várunk szeretettel (a legjobb esetben is pecséttel), de ezvni mindenkinek magának kell. Utvonál, megközelítőleg: Ti-szabectől Szegedig. Ha csak el nem tévedünk. Bár ez a Tiszán elz-nehezkes. De bizzunk tapasztalt túrávezetőinkben, számukra semmi sem lehetetlen! Kész, ennyi!

PT(NY)K választott vezetősége
(a Gyula, meg En)

Egyetemünkön jártak

Eduard Souma, a FAO fő-titkára a fejlődő országok ag-rárpolitikájának problémáiról konzultált Csáki Csabával,

egyetemünk rektorával az el-múlt hétben. Megbeszélésükön áttekintették a fejlődő orszá-gokból érkezett, egyetemün-

kön tanuló diákok gondjait és eredményeit is.

Láng István, a Magyar Tu-dományos Akadémia főtitká-ra az akadémia és egyete-münk együttműködésének le-hetőségeiről tárgyalt a rektor-al.

Őszintén bevallani

Adótanfolyam és verseny

A Pénzügyminisztérium or-szágos versenyt hirdet köz-gazdasági szakközépiskolák, főiskolák és egyetemek hall-gatói számára. A verseny tár-gya középiskolások számára a személyi jövedelemadózás, egyetemisták és főiskolások számára pedig a kisvállal-kozásk adózása. Az elődön-tőkre előreláthatólag 1988 no-vemberében vagy decemberé-ben kerül sor. A verseny 1989 januárjában televíziós döntővel zárul, ahol a ver-senyzőknek valódi adóbeval-lásokat kell majd elkészíte-niük. A helyezettnek értékes díjakra számíthatnak, a ver-seny valódi tétje azonban az előkészítő tanfolyamon meg-szereshető szakmai tudás, il-letve a döntőbe jutottak szá-mára a televíziós szereplés ál-tal biztosított reklám.

A versenyt előkészítő tan-folyam előzi meg. A tanfolya-mot a Pénzügyminisztérium megbízásából a Rajk László Szakkollégium szervezi. A részvétel ingyenes, jelentke-zhet minden 2–5. éves hall-

gató. A 2. évesek számára az adózás megértéséhez szük-séges számvetési alapismeretek megszerzése céljából szükség esetén konzultációkat szerve-zünk. A tanfolyam alapját a Pénzügyminisztérium és a Ma-gyar Televízió által közösen készített 10 részes videosoro-zat képezi. A filmeket az egyes témakörök közös feldol-gozása, illetve a téma szak-értővel tartott konzultációk egészítik ki. Azok a hallgatók, akik a tanfolyamot elvég-gezték, ennek igazolására látó-gatási bizonyítványt kapnak, továbbá térítés nélkül meg-tarthatják a foglalkozások so-rán kapott kb. 1000 Ft értékű nyomtatványt. A tanfolyam március második felében in-dul, jelentkezési határidő már-cius 12.

A jelentkezési lapokat az egyetemen megtaláljátok. Ha további felvilágosításra van szükségetek, Szajkó Lórántot keressétek (Rajk László Szak-kollégium, Makarenko u. 20. félemelet 1. Telefon: 142-284).

Szajkó Lóránt

Egészen nagy üzletek

RUDOLF EHRENFORDT—LUTZ HELLER: EGÉSZEN NAGY ÜZLETEK

A kötet témáját a nagy va-gyonok keletkezése, hires-hirhedt vagyonos családok élete, feltörése, és olykor lát-ványos tönkremenetele szol-gáltatja. A szerzőpáros ma is ismert személyekkel, cégekkel foglalkozik, akik közül egye-sek (például a Fuggerek) története hazánk történelmével is összefonódik. Sokat sejtet a szerzők stílusából már a tárgyalja. (Megjelent a Kos-tönyv alcíme is: „Történetek repülő istenekről, patkányfo-gonok keletkezése, hires-hirhedt vagyonos családok élete, feltörése, és olykor lát-ványos tönkremenetele szol-gáltatja. A szerzőpáros ma is ismert személyekkel, cégekkel foglalkozik, akik közül egye-sek (például a Fuggerek) története hazánk történelmével is összefonódik. Sokat sejtet a szerzők stílusából már a tárgyalja. (Megjelent a Kos-tönyv alcíme is: „Történetek

Bridzsverseny

Az idei országos egyetemi és főiskolák brids-párosbaj-nokságot az idén a mi egyetemünk rendezi, 1988. február 27-én és 28-án. A verseny kezdési időpontja szombat délután négy óra és vasárnap reggel tíz óra, a helyszín a Rajk László Makarenko utca 20. szám alatti épülete. Nevezés a helyszínen szombat 15.45-ig folyamatosan; nevezési díj húsz forint személyenként. DSK-tagoknak a nevezés díjtalan. Értekes nyeremények és vigaszdíjak.

Közzgaz bridsklub